

ÖNSÖZ

Sanayinin gelişmesiyle birlikte tüm dünyada çevre sorunları ortaya çıkmış ve doğal kaynaklar konusunda sıkıntılar yaşanmaya başlanmıştır. Bu nedenle, daha temiz üretim proseslerinin kullanılması, atıkların azaltılması, atıkların ve yan ürünlerin yeniden üretimde kullanılması gibi konular gündeme gelmiştir. Bu çerçevede, çevre mevzuatının daha etkin uygulanması için sanayi tesislerine verilen izinlere uygunluğun tespiti amacıyla yapılan çevre denetimleri oldukça önemlidir.

3 Ekim 2005 tarihinde Avrupa Birliği tam üyelik müzakerelerinin başlaması sonrasında Avrupa Birliği Çevre Müktesebatına dair uyumlaştırma çalışmaları hız kazanmıştır. Bu çalışmaların sonucunda 21 Aralık 2009 tarihinde Avrupa Birliği Katılım Müzakerelerinde Çevre Faslı açılmıştır. Bu kapsamda, Avrupa Birliği üyesi ülkelerdeki çevre denetçilerini bir araya getiren IMPEL Ağı aracılığıyla çevre denetçisi yetiştirmek amacıyla kapasite geliştirme projeleri yapılmıştır. Elde edilen bilgi birikimi denetim faaliyetlerimize yansıtılmıştır.

2009 yılı içerisinde Çevre ve Orman Bakanlığı merkez ve taşra teşkilatı tarafından 30.000'in üzerinde denetim yapılmıştır. 2009 Yılı Çevre Denetimi Raporu ile tüm bu denetim faaliyetleri hakkında bilgi verilmiş, bu denetimler sonucunda uygulanan yaptırımlara ilişkin veriler toplanmıştır. Ayrıca çevre denetçileri için yürütülen kapasite geliştirme projeleri ve eğitimler de Bakanlık personeli için oldukça önemlidir. Bu nedenle rapor kapsamında bu konular da değerlendirilmiştir.

2009 Yılı Çevre Denetimi Raporu'nun sizler için Çevre ve Orman Bakanlığı denetim faaliyetleri ile ilgili faydalı bir kaynak teşkil etmesini umuyorum.

Prof. Dr. Lütfi AKÇA
Genel Müdür

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	1
KISALTMALAR	3
1. GİRİŞ	4
2. ÇEVRE YÖNETİMİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ FAALİYETLERİ	6
3. İZİN VE LİSANS FAALİYETLERİ	22
4. DENETİM FAALİYETLERİ	24
5. ŞİKÂyetLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ	30
6. İDARİ YAPTIRIM UYGULAMALARI	32
7. PROJELER VE ULUSLARARASI DENETÇİ AĞLARI ÇALIŞMALARINA KATILIM	36
8. EĞİTİM FAALİYETLERİ	40
9. SONUÇ VE ÖNERİLER	42
EK İL ÇEVRE VE ORMAN MÜDÜRLÜKLERİNE İLİŞKİN VERİLER	44

KISALTMALAR

AB	Avrupa Birliği
ÇDY	Çevre Denetimi Yönetmeliği
ÇEDPGM	Çevresel Etki Değerlendirmesi ve Planlama Genel Müdürlüğü
ÇEDY	Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği
ÇYGM	Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü
ECENA	Katılım Ülkeleri için Çevresel Uygunluk ve Yaptırım Ağı
IMPEL	Çevre Mevzuatının Uygulanması ve Yaptırımı Ağı
İÇOM	İl Çevre ve Orman Müdürlüğü

1. GİRİŞ

Toplam 81 adet ile sahip ülkemizde, Çevre ve Orman Bakanlığı merkez ve taşra teşkilatı olarak çevresel uygunluğun kontrolü amacıyla 2872 sayılı Çevre Kanunu kapsamında denetim faaliyetleri yürütmektedir.

Çevre Kanunu'nun 12 ve 24 üncü maddelerine göre, çevre ile ilgili denetim ve yaptırımın uygulanmasında Çevre ve Orman Bakanlığı yetkilidir, fakat Çevre Kanunu'nda belirtilen farklı kurumlara çevre denetimi ve yaptırımların uygulanması konusunda yetki devri yapılabilmektedir.

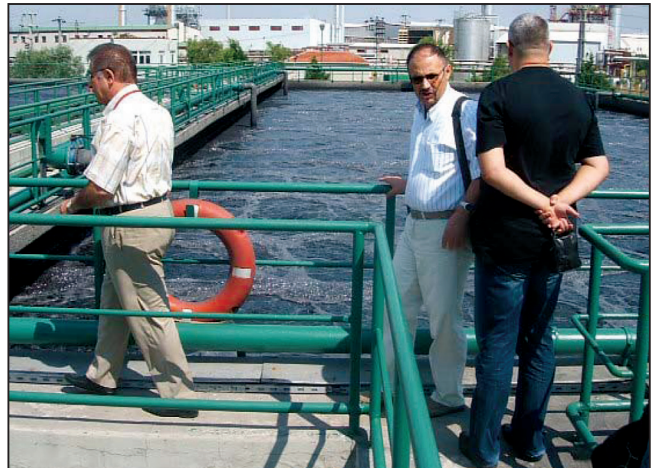
“Yürürlükte olan Çevre Kanun hükümlerine uyulup uyulmadığını denetleme yetkisi Bakanlığa aittir. Gerektiğinde bu yetki, Bakanlıkça; il özel idarelerine, çevre denetim birimlerini kuran belediye başkanlıklarına, Denizcilik Müsteşarlığına, Sahil Güvenlik Komutanlığına, 13/10/1983 tarihli ve 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanununa göre belirlenen denetleme görevlilerine veya Bakanlıkça uygun görülen diğer kurum ve kuruluşlara devredilir (madde-12).

Bu Kanunda öngörülen idarî yaptırım kararlarını verme yetkisi Bakanlığa aittir. Bu yetki, 12 nci maddenin

birinci fıkrası uyarınca denetim yetkisinin devredildiği kurum ve merciler tarafından da kullanılır. Bu Kanunda öngörülen idarî yaptırım kararları Bakanlık merkez teşkilâtında genel müdürler, taşra teşkilâtında il çevre ve orman müdürlerince verilir (madde-24).”

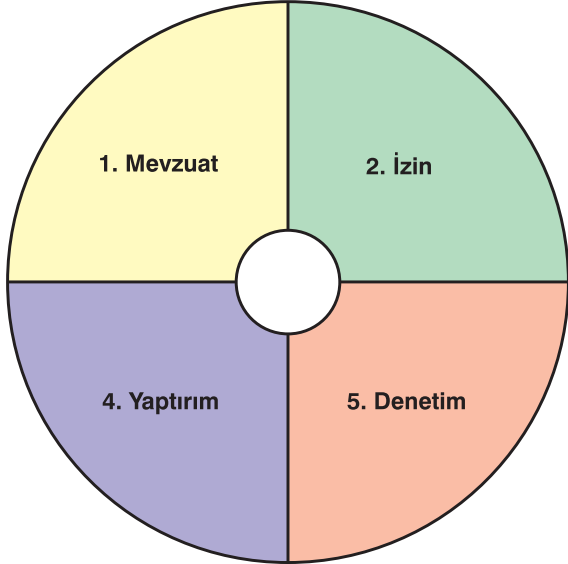
Birleşik Çevre Denetimini temel alan “Çevre Denetimi Yönetmeliği” 05 Ocak 2002 tarih ve 24631 mükerrer sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Yönetmeliğin yayımlanmasından sonra Bakanlıkta Çevre Denetimi Şube Müdürlüğü kurulmuş, şube müdürlüğünün personelinin gerekli eğitimleri alması sağlanmış ve 2004 yılından itibaren Bakanlıkta yıllık denetim programları yapılarak birleşik denetimler başlamıştır. Daha sonra yönetmelik, AB uyum sürecinde ortaya çıkan yeni bakış açısı ve uygulamada karşılaşılan sorunları gidermek amacıyla 21 Kasım 2008 tarihli ve 27061 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak 1 Ocak 2009 tarihinde yürürlüğe giren Çevre Denetimi Yönetmeliği ile güncellenerek yenilenmiştir.

Bakanlıkça iki tür denetim yapılmaktadır. Bunlardan ilki, mevcut yönetmelikler çerçevesinde ilgili yönetmeliğin hükümlerine uyulup uyulmadığının belirlendiği ortam bazlı denetimler ve ikinci denetim türü ise faaliyet veya tesislerin tüm çevre mevzuatına uygunluğunun kontrolünün yapıldığı birleşik çevre

denetimleridir. Her iki denetim de Bakanlığın ilgili birimleri ve il müdürlükleri tarafından yapılmaktadır.

Şekil 1’de verilen düzenleyici döngüde görüldüğü üzere de Bakanlık öncelikle Çevre Kanunu kapsamında gerekli mevzuatı hazırlamakta, bu mevzuat kapsamında tesis ve faaliyetlere izinler vermekte ve sonrasında uygunluğun kontrolü amacıyla ilgili mevzuat, izin ve lisanslar kapsamında denetimler yapmaktadır. Denetimler sonrasında uygunsuzluk tespit edilmesi durumunda ise yaptırım uygulanmaktadır. Bütün bu çalışmalar sonucunda denetim ve yaptırım faaliyetlerinin gözden geçirilerek sonuçlarının değerlendirilmesi ve bu değerlendirmelerin ışığında gerekli görüldüğü durumlarda mevzuatta ve izin koşullarında değişikliklere gidilmesi gerekmektedir. Bu nedenle düzenleyici döngünün tamamlanabilmesi amacıyla denetim faaliyetleri ile ilgili yıllık bir değerlendirme yapılması oldukça önemlidir.

Şekil 1- Düzenleyici Döngü

Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü (ÇYGM), Çevre Denetimi Yönetmeliği (ÇDY) kapsamında 344 kişilik teknik personeliyle birleşik ve ortam bazlı denetimler gerçekleştirmektedir. 2004 yılından bu yana uygulanmakta olan birleşik denetimler ÇDY’de aşağıdaki şekilde tanımlanmıştır;

“Tesis veya faaliyetlerin, çalışmalarının Çevre Kanunu ve bu Kanuna dayanılarak yürürlüğe giren hava, su, toprak, atık, kimyasallar, deniz ve gürültüye ilişkin tüm yönetmeliklere uygunluğunun bir arada ele alındığı denetimler”.

Birleşik denetimlerin yanı sıra yürütülmekte olan ortam bazlı denetimler ise ÇDY’de aşağıdaki şekilde tanımlanmıştır;

“Tesis veya faaliyetlerin Çevre Kanunu ve bu Kanuna dayanılarak yürürlüğe giren hava, su, toprak ortamları ile atıklara, kimyasallara ve gürültüye ilişkin mevzuattan birinin uygunluğunun ele alındığı denetimler”.

Çevresel Etki Değerlendirmesi ve Planlama Genel Müdürlüğü (ÇEDPGM) tarafından 17 Temmuz 2008 tarihli ve 26939 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği (ÇEDY) kapsamında gerçekleştirilen izleme ve kontrol faaliyetleri söz konusu yönetmelikte şu şekilde tanımlanmıştır;

“Çevresel Etki Değerlendirmesi Gerekli Değildir” veya “Çevresel Etki Değerlendirmesi Olumlu” kararı alındıktan sonra, projenin inşaat, işletme ve işletme sonrası aşamalarında, kararın verilmesine esas teşkil eden şartlar doğrultusunda ve çevre değerlerini olumsuz etkilemeyecek biçimde yürütülmesinin sağlanması için yapılan çalışmaların bütünü”.

81 İl Çevre ve Orman Müdürlüğü (İÇOM) ise ÇDY ve ÇEDY kapsamında denetim, izleme ve kontrol çalışmalarını yürütmektedir.

Bu raporla, 2009 yılı içerisinde gerçekleşen denetim faaliyetleri ile ilgili istatistikî verilerin sunulması ve söz konusu faaliyetlerin etkinliğine ilişkin bir değerlendirme yapılması hedeflenmiştir. Denetim faaliyetleri ile doğrudan bağlantılı olması nedeniyle 2009 yılı içerisinde Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğüne yürütülen çalışmalar, verilen izin ve lisanslar ve denetim sonucunda uygulanan idari yaptırımlara ilişkin veriler de raporda yer almaktadır. Ayrıca 2009 yılında yürütülen proje faaliyetleri, uluslararası denetçi ağları ile bağlantılar ve bu ağlar bünyesinde gerçekleşen eğitim faaliyetleri ile ilgili bilgiler de rapor kapsamındadır.

2. ÇEVRE YÖNETİMİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ FAALİYETLERİ

Bu bölümde Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü (ÇYGM) 2009 yılı faaliyetleri hakkında bilgi yer almakta olup, ÇYGM organizasyon şeması Şekil 2'de görülmektedir.

2.1. Atık Yönetimi

Katı Atık Bertaraf Tesisleri: Bakanlığımızca; Mahalli İdare Birlikleri vasıtası ile en geniş bölgenin faydalanabileceği "Katı Atık Bertaraf Tesisleri"nin hayata geçirilmesi, katı atık meselesinin çözümünde en önemli husus olarak görülmektedir. 03.12.2003 tarih ve 3373 sayılı (2003/8 Nolu) Genelge ile İller genelinde bölgesel işbirliği yapabilecek belediyeler ve alternatif katı atık depolama alanlarının belirlenmesi, vahşi atık depolama alanlarının ise kapatılarak rehabilitasyon çalışmalarının başlatılması gerektiği yönünde tüm Valilikler talimatlandırılmıştır.

2003 yılına kadar 15 olan katı atık düzenli depolama tesisi sayısı 2008 yılında 34'e, 2009 yılında 41'e ulaşmıştır.

	2003'e kadar	2008	2009
Katı Atık Tesisi	15	34	41
Belediye Sayısı	150	450	581
Hizmet Verilen Nüfus (milyon)	23	29	32
Hizmet verilen Nüfus Oranı (%)	33	43	46

Tablo 1 - Katı atık düzenli depolama tesislerine ilişkin veriler

Hayvansal Atık Yönetimi Projesi: Bakanlığın Müşteri Kurum, Tübitak Marmara Araştırma Merkezi, Yıldız Teknik Üniversitesi İnşaat Fakültesi ve Gaziosmanpaşa Üniversitesi Ziraat Fakültesi'nin Proje Yürütücüsü olduğu "Hayvansal Atık Yönetimi" adlı proje 01.06.2007 tarihinde başlamıştır.

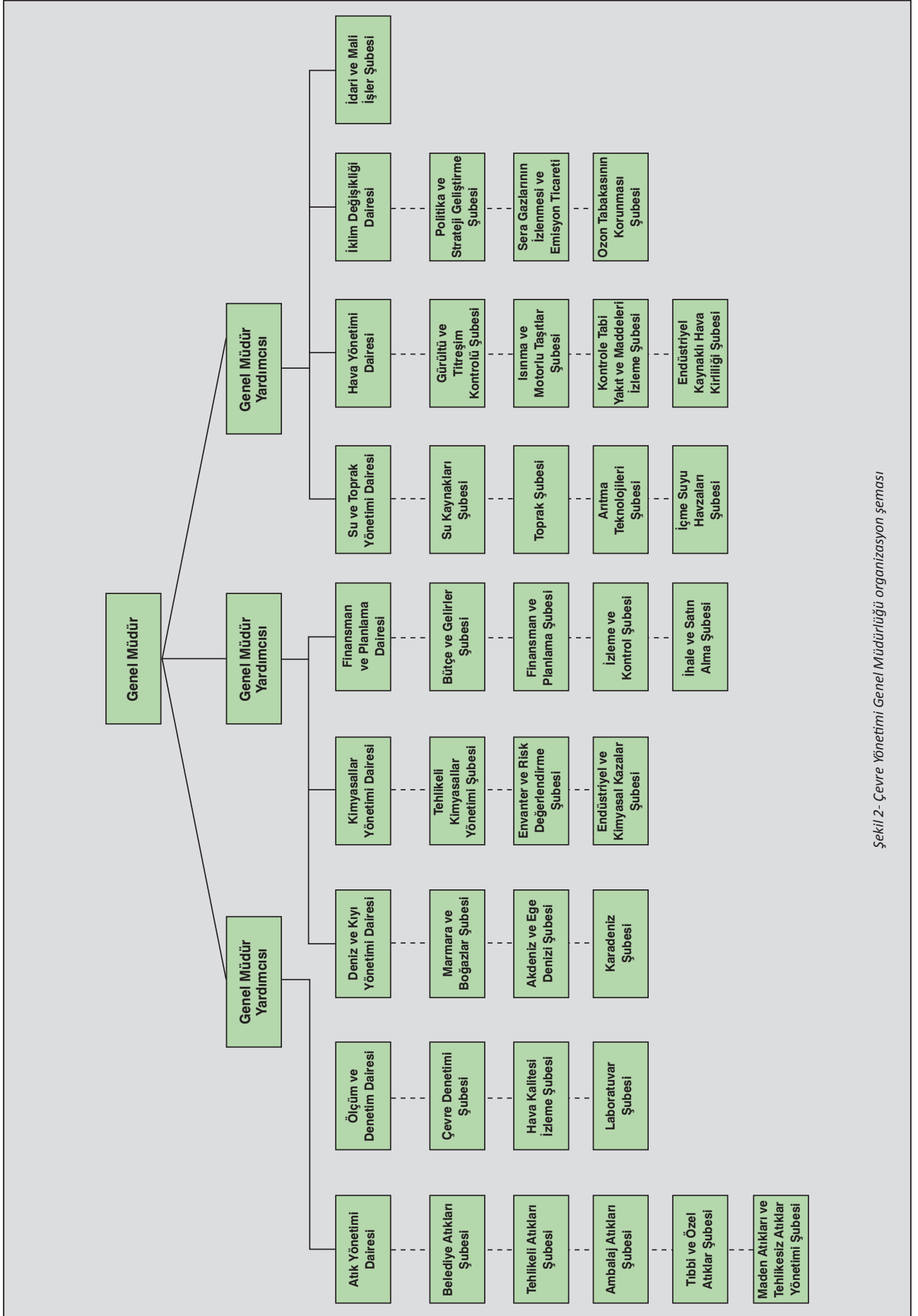
Ulusal Atık Yönetim Planı: Yerel ve atık akımları seviyesinde hazırlanabilecek / uygulanabilecek olan detaylı yönetim planları için ulusal politikaları belirlemek, Türkiye'nin daha iyi organize edilmiş, entegre ve kurumsal yapısı oturmuş bir atık yönetim sistemine sahip olmasını sağlamak amacıyla 2008 yılında başlayan Ulusal Atık Yönetim Planı Hazırlanması İçin Teknik Yardım Projesi 2009 yılında tamamlanmıştır. 12 farklı atık akımı ile ilgili mevcut durum ve sorunlar tespit edilmiş ve bu sorunların giderilebilmesi için 2009-2013 yılları arasında stratejik hedefler ortaya konmuştur.

Ambalaj Atıklarının Yönetimi: Ambalaj atığı yönetimi ile ilgili çalışmalar 24.06.2007 tarihinde yayımlanarak yürürlüğe giren Ambalaj Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği kapsamında yürütülmektedir.

Ambalaj atıklarının kaynağında ayrı toplanması konusunda yürütülecek çalışmaları kapsayan ambalaj atığı yönetim planının esaslarını belirlemek için Bakanlığımızca 23.10.2007 tarihinde oluşturulan ambalaj atığı yönetim plan formatı planın sistemli bir şekilde oluşturulması, veriler arasında farklılıkların olmaması ve belediyelere kolaylık sağlaması açısından 31.08.2009 tarihinde revize edilmiştir. Bakanlığımızca 2008 yılından itibaren 220 belediyenin ambalaj atığı yönetim planı onaylanmıştır. Planı onaylanan nüfusun toplam nüfusa oranı %40'dır.

Ambalaj atıklarını toplayan, ayrılan ve geri dönüştüren tesislerin profesyonelleşmesini sağlamak, toplanan, ayrılan ve geri dönüştürülen ambalajları kayıt altına alarak istatistikî veri oluşturmak, tesisleri modernleştirmek için 2003 yılında lisans uygulaması başlatılmış ve lisanslı tesis sayısı 350'ye yaklaşmıştır.

Piyasaya sürenlerin, yükümlülüklerini daha etkin bir şekilde yerine getirebilmeleri amacıyla, bir araya gelerek kâr amacı taşımayan tüzel kişiliğe haiz bir yapı oluşturabilmelerine imkân tanınmıştır. Yönetmelik gereğince, 2005 yılında Çevre Koruma Ve Ambalaj Atıkları Değerlendirme Vakfı (ÇEVKO) İktisadi İşletmesi'ne yetki verilmiştir.

Şekil 2- Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü organizasyon şeması

Ambalaj üretenler ile ürünlerini ambalajlı olarak satışa sunan işletmeler kullandıkları ambalajlarla ilgili bilgileri ve ürünlerini ambalajlı olarak satışa sunan işletmelerin Yönetmelikte belirtilen hedefler doğrultusunda gerçekleştirdikleri geri kazanım çalışmaları Bakanlığımız atık ambalaj yazılım programında toplanmakta, istatistikî veri oluşturulmaktadır. Yaklaşık 8500 ekonomik işletme kayıt altına alınmış ve 2007 yılı istatistikî verilerine göre 2.136.860 ton ambalaj atığı geri kazanılmıştır.

Maden Atıklarının Yönetimi: Avrupa Birliği Katılım Öncesi Mali İşbirliği Aracı (IPA-1) kapsamında maden atıklarının yönetimi hususunda eşleştirme ve teknik yardımı içeren proje başvurusu yapılmıştır. Söz konusu proje başvurusu Avrupa Komisyonu tarafından kabul edilmiştir.

2009–2013 dönemini kapsayan “Maden Atıkları, Kömürle Çalışan Termik Santral Atıkları ve Demir-Çelik Sektörü Atıklarına İlişkin Değerlendirme ve Eylem Planı” hazırlanmış ve uygulamalar eylem planı kapsamında yürütülmüştür.

Çevrenin Korunması Yönünden Kontrol Altında Tutulan Metal Hurdalara İlişkin Dış Ticarete Standardizasyon Tebliği (Tebliğ No: 2009/23) kapsamında 40 adet Metal Hurda İthalatçı Belgesi düzenlenmiştir.

Tıbbi Atıkların Yönetimi: Tıbbi Atıkların Kontrolü Yönetmeliği ile, tıbbi atıkların yönetimiyle ilgili sorumluluklar genel olarak sağlık kuruluşları ile belediyeler arasında paylaştırılmış, atıkların kaynağında ayrı toplanması, taşınması ve geçici depolanması sağlık kuruluşlarının, atıkların geçici atık depolarından alınarak bertaraf sahasına taşınması ve nihai bertarafı ise belediyelerin sorumluluğuna verilmiştir.

Atık PİL ve Akümülatörlerin Yönetimi: Atık pil ve akümülatörlerin kullanıldıktan sonra çöpe atılmaması, çevre ve insan sağlığına zarar vermeyecek özelliklere sahip pil akümülatörlerin üretiminin sağlanması, pil ve akümülatör ürünlerinin işaretlenmesi, etiketlenmesi, evsel atıklardan ayrı olarak toplanması, insan ve çevre sağlığına zarar vermeden geri dönüşümünün sağlanması amacıyla Atık PİL ve Akümülatörlerin Kontrolü Yönetmeliği yürürlüğe girmiştir. Pillerin kaynağa ayrı toplanması çalışmaları neticesinde 18 ton cıva ile 30 ton kadmiyumun doğaya atılması engellenmiştir. Kurşun asit akümülatörlerin ayrı toplanıp geri kazanılması sonucu 73.334 ton kurşun elde edilerek doğal kaynak tasarrufu sağlanmış ve yaklaşık 16.866 Mwh enerji tasarrufu sağlamıştır. Akümülatörler için her yıl toplama miktarında %5'lik bir artış beklenmektedir.

Atık Yağların Yönetimi: Atık Yağların Kontrolü Yönetmeliği hükümleri çerçevesinde gerçekleştirilen çalışmalarda, atık yağ üreticilerinin kayıt altına alınması, Türkiye'de çeşitli sektörlerde açığa çıkan atık yağ tür ve miktarlarının tespiti, atık yağların taşınması, geri kazanım ve bertaraf tesislerinin lisanslandırılması ve bu tesislerin faaliyetlerinin kontrolü ile illegal uygulamaların tespiti gerçekleştirilmektedir.

Toplanan Atık Yağ	Geri Kazanım	Ek Yakıt Kullanım	Nihai Bertaraf	Ürün
45.003	28.068	13.667	2.668	16.490

Tablo 2 - Atık yağ toplama ve geri kazanım/bertaraf miktarları (ton)

Bitkisel Atık Yağların Yönetimi: 2005 yılında yürürlüğe giren “Bitkisel Atık Yağların Kontrolü Yönetmeliği” kapsamında, Bakanlıkça, bitkisel atık yağların üretiminden bertarafına kadar çevreyle uyumlu bir yönetimin gerçekleştirilmesi amacıyla; üretilen bitkisel atık yağ miktarının belirlenmesi, bitkisel atık yağların taşınması için taşıma lisansı verilmesi, geri kazanım tesislerinin lisanslandırılması, bitkisel atık yağ toplayıcılarına geçici depolama izni verilmesi, bitkisel atık yağ üreticilerinin ve lisanslı/izinli tesislerin denetlenmesine yönelik çalışmalar yapılmaktadır. Ülkemizde yıllık olarak yaklaşık 1,5

milyon ton sıvı yağ tüketilmektedir. Sıvı yağın üretimi ve lokanta, fastfood, yemekhane, hazır yemek fabrikası, otel, motel, hastane, turistik tesis, tatil köyü, gıda endüstrisi, askeri tesis gibi ticari işletmelerde ve evlerde bitkisel yağların tüketimi sonucunda yaklaşık 350 bin ton bitkisel atık yağ oluşmaktadır.

Toplanan Bitkisel Atık Yağ (ton)	Geri Kazanılan Ürün Miktarı (ton)
93.697	30.867

Tablo 3 - Toplanan bitkisel atık yağ miktarları

Poliklorlu Bifenillerin ve Poliklorlu Terfenillerin

Kontrolü: 2007 yılında yürürlüğe giren Poliklorlu Bifenillerin ve Poliklorlu Terfenillerin Kontrolü Hakkında Yönetmelik, kullanılmış poliklorlu bifenil (PCB) ve poliklorlu bifenil içeren madde ve ekipmanların çevre ve insan sağlığına zarar vermeden ortadan kaldırılmasının sağlanmasına yönelik idarî ve teknik usul ve esasları düzenlemektedir. Sonuç olarak söz konusu yönetmeliğin uygulamasıyla birlikte PCB/PCT envanter sistemi çerçevesinde gelen bilgilerin değerlendirilmesi sonucunda bertarafı yönelik çalışmalar başlatılacak ve PCB içeren madde ve ekipmanların tamamen arındırılması ve/veya bertarafı gerçekleştirilmeye olacaktır.

Ömrünü Tamamlamış Lastiklerin Yönetimi:

2007 yılında yürürlüğe giren Ömrünü Tamamlamış Lastiklerin Kontrolü Yönetmeliği ile ömrünü tamamlamış lastiklerin geri kazanımı veya nihai bertarafı için toplama ve taşıma sisteminin kurulması, yönetim planının oluşturulması ve lastiklerin ithalatı, ihracatı ile transit geçişine ilişkin yasal, sınırlama ve yükümlülükler düzenlenmiş olup bu çerçevede çalışmalar yürütülmektedir. Yönetmelik ile atık lastiklerin geri kazanımı ve ek yakıt olarak Çimento Fabrikalarında yakılarak enerji elde edilmesi öngörülmektedir. Geri kazanım firmalarına Bakanlığımızca lisans verilerek atık lastiklerin kontrollü bir şekilde geri kazanımı sağlanmış olacaktır.

Elektrikli ve Elektronik Eşyalarda Bazı Zararlı Maddelerin Kullanımının Sınırlandırılması: 30 Mayıs 2009 tarihinde yürürlüğe giren “Elektrikli ve Elektronik Eşyalarda Bazı Zararlı Maddelerin Kullanımının Sınırlandırılması - EEE” yönetmeliğine göre elektrik ve elektronik sektöründe faaliyet gösteren firmaların piyasaya sürdükleri ürünlerin bu yönetmeliğe uygun olarak üretildiğini beyan eden “Uygunluk Beyan Formu”nu doldurarak Bakanlığımıza göndermeleri gerekmektedir. Bu kapsamda 127 tane firmanın kaydı yapılmıştır. Bu sayının artırılması amacıyla bu sektörde faaliyet gösteren dernekler ve diğer kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapılmaktadır.

Tehlikeli Atıkların Yönetimi: Türkiye’de Sanayiden Kaynaklanan Tehlikeli Atık Yönetiminin İyileştirilmesi Projesi Nisan 2009’da tamamlanmıştır. Ayrıca Tehlikeli Atık Yönetim Sisteminin İyileştirilmesi Projesi Türkiye’de Avrupa Birliği Çevre Mevzuatı ile Uyumlu Tehlikeli Atık Yönetimi Projesi devam etmektedir.

Sanayiden kaynaklanan tehlikeli atıklar, “Tehlikeli Atıkların Kontrolü Yönetmeliği” çerçevesinde toplanmakta ve geri kazanılmaktadır. Tehlikeli atıkların geri kazanımı amacıyla toplam kapasitesi 2.410.000 ton/yıl olan 151 tesise ürün geri kazanımı amacıyla lisans verilmiştir. Bunun dışında; yaklaşık 1.500.000 ton kapasiteli 28 çimento fabrikasına da Bakanlığımızca lisans verilmiş olup, toplam geri kazanım/bertaraf tesisi sayısı 179’dur. Toplam kapasite yaklaşık 3.910.000 ton/yıl’dır.

Tehlikeli atıkların yurtdışında bertarafı Basel Sözleşmesi kapsamında yürütülmekte olup, ön bildirim işlemleri gerçekleştirilmektedir. Bu yolla, 2008 yılı içinde 30.192 ton ve 2009 yılında 34.338 ton tehlikeli atığın yurt dışında bertaraf edilmesi amacıyla müracaatları alınmış olup, Basel Sözleşmesi kapsamında ön bildirim işlemleri ve buna bağlı ihracat prosedürü devam etmektedir.

2.2. Deniz ve Kıyı Yönetimi

Acil Müdahale Çalışmaları: Ülkemizde Uluslararası Denizcilik Örgütü (IMO) ve Avrupa Birliği düzeyinde kazasal deniz kirliliğinin önlenmesine ilişkin sözleşme, protokol ve direktiflerin uyumlaştırılması; 11 Mart 2005 tarih ve 25752 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 5312 sayılı “Deniz Çevresinin Petrol ve Diğer Zararlı Maddelerle Kirlenmesinde Acil Durumlarda Müdahale ve Zararların Tazmini Esaslarına Dair Kanun” ile gerçekleştirilmiştir. Söz konusu Kanun çerçevesinde; kıyı tesisi acil müdahale planı hazırlaması gereken kıyı tesisi sayısı 224 olup; 2009 yılı içerisinde 84 kıyı tesisinin acil müdahale planları Bakanlığımızca yetkilendirilmiş toplam 16 firma tarafından hazırlanarak onaylanmak üzere Bakanlığımıza sunulmuş ve onaylanmıştır.

Ulusal ve Bölgesel Acil Müdahale Planlarının Hazırlanması Projesi: 5312 sayılı "Deniz Çevresinin "Petrol ve Diğer Zararlı Maddelerle Kirlenmesinde Acil Durumlarda Müdahale ve Zararların Tazmini Esaslarına Dair Kanun" çerçevesinde "Ulusal ve Bölgesel Acil Müdahale Planlarının Hazırlanması Projesi" 2008 yılı Eylül ayında TÜBİTAK-Marmara Araştırma Merkezine verilmiş Ağustos 2010 tarihinde tamamlanacak olan proje kapsamında bir ulusal altı adet bölgesel Acil Müdahale Planı yapılmış olacaktır.

Ayrıca proje kapsamında oluşturulmaya başlanan bilgi sistemi uluslararası, bölgesel ve ulusal seviyedeki genel tarihsel bilgiler ile Türkiye'deki acil müdahale sistemi ve ulusal müdahale kaynaklarına ilişkin bilgileri kapsayacak olup, sistemde kıyı tesisi acil müdahale planları da yer alacaktır.

Gemilerden Atık Alınması ve Atıkların Kontrolü: Ülkemiz, Denizlerin Gemiler Tarafından Kirlenmesinin Önlenmesi Hakkında Uluslar Arası Sözleşmeye (MARPOL 73/78) 1990 yılında taraf olmuş, sözleşmeden kaynaklanan yükümlülüklerini 2004 yılında yayımlanan Gemilerden Atık Alınması ve Atıkların Kontrolü Yönetmeliği ile yerine getirmiştir.

Yönetmelik kapsamında, Bakanlığımız tarafından Aralık 2009 tarihi itibarıyla 195 liman tesisi belgelendirilmiştir. Bu limanların 110 tanesine Atık Kabul Tesisi Lisans Belgesi, 85 tanesine Atık Kabul Tesisi Muafiyet Belgesi verilmiştir.

Gemi Kaynaklı İlegal Deşarjların Kontrolü: 2009/13 sayılı Yetki Devri Genelgesi kapsamında gemi kaynaklı illegal deşarjların kontrol edilmesi amacıyla Denizcilik Müsteşarlığı, Sahil Güvenlik Komutanlığı, İstanbul, Kocaeli, Antalya ve Mersin Büyükşehir Belediye Başkanlıklarına yetki devri yapılmıştır.

MED POL Projesi: Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP)/Akdeniz Eylem Planı (MAP) şemsiyesi altında, Ülkemizde taraf olunan Akdeniz'in Deniz Ortamı ve Kıyı Bölgesinin Korunması Sözleşmesi (Barselona Sözleşmesi) ve eki Akdeniz'in Kara Kökenli Kaynaklardan ve Faaliyetlerden Dolayı Kirlenmeye Karşı Korunması Protokolü (LBS) ve Stratejik Eylem Programı (SAP) kapsamında, 1975 yılında başlayan ve 1987 yılından bu yana yatırım programlarında yer alan, dolayısıyla da aşamalı olarak, süreklilik arz eden MED POL Projesi'nin Faz IV ile belirlenen Ulusal İzleme Programı;

- Tüm sıcak nokta ve hassas alanlarda kirlilik izleme,
- Nehir girdileri, atık sularda uyum izleme (ölçülen parametrelerin ulusal mevzuattaki limit değerlerle uyumu) ve
- Yönelim izleme (kıyı sularının kimyasal kirlilik durumundaki uzun süreli değişikliklerin biyotada kirlilik düzeyi izlenerek saptanması) çalışmalarından oluşmaktadır.

2009 yılı itibarıyla Proje, Ülkemiz kıyılarının %52,59'unu kapsamakta olup; toplamda 82 istasyonda 95 parametreyi içermektedir.

Marmara Denizi Kirlilik İzleme Projesi (MADEKİP): Marmara Denizi, kıyılarında yoğunlaşan kentleşme, kara ve denizde gerçekleştirilen turizm faaliyetleri, kıyı bölgelerinin sunduğu imkânlar nedeniyle hızla artan endüstriyel faaliyetler, deniz taşımacılığı, iç bölgelerden nehir ve dereler vasıtasıyla gelen tarımsal, evsel ve endüstriyel kirlilik gibi çeşitli kaynaklardan kirlenmeye maruz kalmaktadır. Bu etkilerin deniz çevresine olan etkilerini incelemek, Marmara Denizi su kalitesi hedefleri çerçevesinde değişimi ortaya koyacak bu modele veri seti oluşturmak, kirlilik eğilimlerinin ve bu kirliliğin biyo-çeşitliliğe olan etkilerini sürekli izlemek amacıyla MEMPİS Projesinin devamı niteliğinde "Marmara Denizi Kirlilik İzleme Projesi" geliştirilmiştir.

Proje kapsamında, MEMPİS Projesi dahilinde belirlenen 48 istasyonda, deniz suyunda, sedimanda ve belirlenen canlı türlerinde fiziksel, kimyasal ve biyolojik 40 parametre çerçevesinde kirlilik izleme çalışmaları yapılacaktır.

Karadeniz’de Kirlilik İzleme Projesi: Türkiye’nin de taraf olduğu Karadeniz’in Kirliliğe Karşı Korunması Sözleşmesi (Bükreş Sözleşmesi) ve Eki Protokolleri’nin uygulanabilmesi amacıyla Karadeniz Stratejik Eylem Planı kapsamında etkin bir çevre yönetiminin sağlanması için ülkemizin Karadeniz kıyısı boyunca mevcut kirlilik durumunun mevsimsel değişimler ve kirlilik kaynakları da göz önüne alınarak ortaya konulması ve gelecekte yapılacak çalışmalar için önceliklerin belirlenmesi adına 2004 yılında Karadeniz’de Kirlilik İzleme Projesi başlatılmıştır.

Yapılan bu proje ile

- **Deniz ortamına kirlenmeye sebep olan faaliyetlerin kontrol altına alınması,**
- **Deniz kirliliğini azaltmak amacıyla gerçekleştirilen ölçümlerin verimliliğinin değerlendirilmesi,**
- **Kirlenmelerin organizmalarda tespiti ve etkilerinin belirlenmesi,**
- **Kirlenme miktarlarının ilgili mevzuat gereği izin verilen konsantrasyon miktarlarının üzerinde olup olmadığının belirlenmesi amaçlanmaktadır.**

Balık Çiftlikleri ile İlgili Çalışmalar: Balık çiftlikleri ile ilgili olarak 2872 sayılı Çevre Kanunu’na istinaden “Denizlerde Balık Çiftliklerinin Kurulamayacağı Hassas Alan Niteliğindeki Kapalı Koy ve Körfez Alanlarının Belirlenmesine İlişkin Tebliğ” kapsamında kıyılarda faaliyet gösteren ve ilkel yöntemlerle üretim yapan 250’ye yakın balık çiftliğinin tebliğ kriterlerine uygun alanlara taşınması işlemleri gerçekleştirilmiştir. Balık çiftliklerinin %90’ı taşınma işlemleri tamamlanmış %10’unun ise taşınması devam etmektedir.

Diğer taraftan deniz ortamında bulunan balık çiftliklerinden kaynaklanabilecek kirlilik parametrelerinin izlenmesi amacıyla, 13 Haziran 2009 tarih ve 27257 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren “Denizlerde Kurulan Balık Yetiştiriciliği Tesislerinin İzlenmesine İlişkin Tebliğ” çıkarılmıştır.

Türkiye Kıyılarında Kentsel Atıksu Yönetimi: Sıcak Nokta ve Hassas Alanların Yeniden Tanımlanması, Atık Özümseme Kapasitelerinin İzleme-Modelleme Yöntemleriyle Belirlenmesi ve Sürdürülebilir Kentsel Atıksu Yatırım Planının Geliştirilmesi Projesi başlatılmış ve kıyılarımızdaki hassas ve az hassas alanlar belirlenmiştir.

Yüzme Suyu Konusunda Yapılan Çalışmalar: Yüzme Suyu Kalitesi Yönetmeliği, insan sağlığını ve çevreyi korumak üzere, yüzme ve rekreasyon amaçlı kullanılan suların kalitesini belirlemek ve bu suların başta mikrobiyolojik olmak üzere her türlü kirlenmeye sebep olan etkenlerin engellenmesini sağlamaktır. 2009 yılında, 1083 numune noktasından yüzme suyu kalitesinin izlenmesi için analiz yapılmıştır.

Uluslararası çevre ödülü olan mavi bayrak ödülü; 8333 km kıyı uzunluğuna sahip ülkemizin deniz kıyı sularımızın temizliğinin bir göstergesi olan ve gerekli standartları taşıyan nitelikli plaj ve marinalardan, 2009 yılında 286 plaj ve 14 marına verilmiştir.

Anadolu Su Havzaları Rehabilitasyon Projesi: 2005 yılında başlayan ve 2011 yılına kadar sürecek olan Dünya Bankası ve GEF destekli Anadolu Su Havzaları Rehabilitasyon Projesi, ülkemizde istikrarlı bir doğal kaynak yönetiminin sağlanması Anadolu ve Karadeniz Bölgesindeki su havzalarında yaşayan bölge halkının gelirlerinin artırılması ve Karadeniz’e dökülen Kızılırmak ve Yeşilirmak nehirleriyle taşınan ve tarımsal faaliyetlerden kaynaklanan kirliliğin azaltılması amacıyla yapılmaktadır. Proje, Karadeniz’e sularını boşaltan Amasya, Samsun, Tokat ve Çorum illerini içeren Kızılırmak ve Yeşilirmak nehirlerinin su toplama havzalarında seçilen mikrohavzalarda doğal kaynak rehabilitasyonu ve kırsal fakirliğin azaltılmasını, tarımsal, hayvansal kirlilik ve su kirliliğinin azaltılması ve izlenmesini kapsamaktadır.

Her üç ayda bir Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü Çevre Referans Laboratuvarı tarafından Amasya, Tokat, Çorum ve Samsun illerinde proje kapsamında belirlenen mikro havzaların giriş ve çıkışında yapılan su kalitesi ölçümü ve analizler 2009 yılı sonu itibarıyla gerçekleştirilmiş olup, bu ölçümlerin yapılmasına proje sonuna kadar devam edilecektir.

Türkiye Kıyıları Sıcak Nokta (SN) ve Hassas Alanları (HA); Atık özümseme Kapasitelerinin Nicel Yöntemlerle Belirlenmesi ve Sürdürülebilir Eysel Atıksu Yönetim Modellerinin Geliştirilmesi Projesi (SINHA Proje): “Türkiye Kıyıları Sıcak Nokta (Sn) Ve Hassas Alanları (Ha): Atık Özümseme Kapasitelerinin Nicel Yöntemlerle Belirlenmesi Ve Sürdürülebilir Eysel Atıksu Yönetim Modellerinin Geliştirilmesi” Projesi 01.03.2008 tarihinde başlatılmıştır. Projenin amacı ülkemiz kırsal alanlarında Sıcak Nokta (SN)

ve Hassas Alanlar (HA)'ın bilimsel veri değerleri dirme yöntemleriyle güncellenmesi / belirlenmesi, ötrofikasyona duyarlılıkları açısından izleme ve model çalışmaları ışığında nicel olarak değerlendirilmeleri ve bu sonuçlara göre bu alanlardaki en uygun evsel atıksu arıtım uygulamalarının ve yatırımlarının geliştirilmesidir.

Proje çıktıları doğrultusunda hazırlanan "Kentsel Atıksu Arıtımı Yönetmeliği Hassas ve Az Hassas Su Alanları Tebliği" 27271 sayılı ve 27.06.2009 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

2.3. Hava Yönetimi

Kükürt İçerikli Sıvı Yakıtlar Direktifi ile İlgili Çalışmalar: 99/32/EC Sıvı Yakıt Kalitesine ilişkin Direktifi iç mevzuata uyumlaştıran Bazı Akaryakıt Türlerindeki Kükürt Oranının Azaltılmasına İlişkin Yönetmelik hazırlanarak 6 Ekim 2009 tarih ve 27368 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Endüstriyel Tesis Emisyonlarının Bilgisayar Destekli Raporlanması ve Değerlendirilmesi: 2006-2009 yılları arasında yürütülen TÜBİTAK Kamu Kurumları Araştırma Projelerini Destekleme Programı Kapsamında Endüstriyel Tesis Emisyonlarını Bilgisayar Destekli Raporlama ve Değerlendirme Otomasyonu Projesi ile ilgili olarak Proje Sonuçları Uygulama Planı (PSUP) hazırlanmış olup, söz konusu yazılımın çevre izin ve lisanslarına ilişkin yazılıma entegrasyonunun sağlanarak kullanılabilmesi için proje ile ilgili işlemler ve dokümanlar Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığına devredilmiştir.

Entegre Kirlilik Önleme ve Kontrol Direktifi ile İlgili Çalışmalar: Avrupa Birliği Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı (IPA), 1. bileşen, 2008 Programlamasına önerilen ve kabul edilen ve 2010 yılında başlaması öngörülen 2008/01/EC Entegre Kirlilik Önleme ve Kontrol Direktifinin Türkiye'de uygulanmasının desteklenmesi Projesi (IPPC 3 Projesi) kapsamında çalışmalar yürütülmüştür.

Petrolün Depolanması ve Dağıtımından Boya ve Çözücülerden Kaynaklanan Uçucu Organik Bileşiklerin Kontrolüne İlişkin Direktiflerle İlgili Çalışmalar: 94/63/EC, 99/13/EC ve 2004/42/EC nolu direktiflerin iç mevzuata uyumlaştırma çalışmaları kapsamında Avrupa Birliği Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı (IPA), 1. bileşen, 2009 Programlamasına önerilen ve kabul edilen proje kapsamında çalışmalar yürütülmüştür.

Marmara Bölgesinde Hava Kalitesi Alanında Kurumsal Yapılandırma Projesi: Projenin Eşleştirme Bileşeni 23.09.2009 tarihi itibarıyla başlamıştır. Nüfusun ve hava kirliliğinin yoğun olduğu Marmara Bölgesi'nde gerçekleştirilmesi planlanan bu proje ile; Bölgesel Temiz Hava Merkezi, Bölgesel ağ yapısı, 39 tane ölçüm istasyonu, Bölgesel Kalibrasyon Laboratuvarı, Bölgesel Veri Merkezi, Analitik Laboratuvarın kurulması ve işletilmesi; hava kalitesi değerlendirme, modelleme, emisyon verisi, seçilen bir alan için temiz hava planı hazırlanması v.b. hususlar öngörülmektedir.

Büyükşehirlerde Hava Kalitesinin Yönetiminin Geliştirilmesi Projesi: Proje Hollanda Çevre ve Halk Sağlığı Ulusal Enstitüsü (RIVM) desteği ile 2010-2012 yılları arasında yürütülecek olup, proje ile hava kalitesinin değerlendirilmesi, hava kalitesinin yönetimi ve halkın farkındalığının artırılması ile eğitim alanlarında çıktıların sağlanması beklenmektedir. Projenin başvurusu, detaylı proje planının hazırlanması ve projenin kabulüne ilişkin işlemler 2009 yılı içerisinde tamamlanmıştır.

Temiz Hava Eylem Planı: Hava kirliliğinin önlenmesi ve kontrolü kapsamında ulusal ölçekte hazırlanan "Temiz Hava Eylem Planı" ile; hava kirliliğinin çevre ve insan sağlığı üzerinde olabilecek zararlı etkilerini önlemek veya azaltmak için hava kalitesi değerlendirme ve yönetim sisteminin oluşturularak hava kalitesi hedeflerini sağlamak hedeflenmektedir. Söz konusu eylem planı 2010-2013 yılları arasında kapsamaktadır.

Egzoz Gazı Emisyonu Kontrolü Yönetmeliği Çalışmaları: 4 Nisan 2009 tarih ve 27190 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren "Egzoz Gazı Emisyonu Kontrolü Yönetmeliği" kapsamında denetim ve uygulamalar yapılmakta; tüm illerimizde trafikte seyreden araçların egzoz gazı emisyonlarının doğru ve düzenli olarak ölçülmesi sağlanmaktadır.

Gürültü Yönetimi: Gürültü kirliliğinin önlenmesine yönelik olarak tesislerin 2872 sayılı Çevre Kanunu'na istinaden yayımlanarak yürürlüğe giren Çevresel Gürültünün Değerlendirilmesi ve Yönetimi Yönetmeliği'nde belirlenen esas ve kriterlere uygun çalıştıklarını gösteren 10 adet Akustik Rapor ilgili mevzuat çerçevesinde incelenerek değerlendirilmiş ve 2 işletmeye Gürültü Kontrol İzin Belgesi verilmiştir.

2009-2020 yılları için, Çevresel Gürültü Eylem Planı hazırlanmıştır.

Çevresel gürültü kapsamında mahallinde ve kısa sürede daha etkin ve sık denetim yapmak üzere, 2872 sayılı Çevre Kanunu'nun 12. maddesine istinaden 2009 yılında 6 Belediye Başkanlığına yetki devri yapılmıştır.

81 il Çevre ve Orman Müdürlüğünde gürültü konusunda çalışan personele Temel Akustik konularında eğitim aldırılmıştır.

"Gürültü Yönetimi" konusunda kapasite güçlendirilmesi Eşleştirme Projesi kapsamında hazırlanmış olan; gürültü haritalama kılavuzu, gürültü eylem planlamasına yönelik faydalı bilgileri içeren doküman ve gürültü kontrol tedbirleri el kitabı bastırılmıştır.

Elektromanyetik Alanlarla İlgili Çalışmalar: Elektromanyetik alanlarla ilgili sınır değerler ile bu konuda çalışan ilgili kurum ve kuruluşların görevlerini belirlemek amacı ile "İyonlaştırıcı Olmayan Radyasyonun Olumsuz Etkilerinden Çevre ve Halkın Sağlığının Korunmasına Yönelik Alınması Gereken Tedbirlere İlişkin Yönetmelik" hazırlık çalışmaları yapılmıştır.

Çevrenin Korunması Yönünden Kontrol Altında Yakıt ve Maddelerin İthalatına Dair Dış Ticaret Müsteşarlığı Standardizasyon (2009/7) Tebliği Çalışmaları: Çalışmalar kapsamında 2009 yılında Bakanlığımızca 148 firmanın ithalatçı kaydı yapılmıştır.

2.4. İklim Değişikliği

İklim Değişikliği ile İlgili Çalışmalar: Türkiye Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'ne (BMİDÇS) 24 Mayıs 2004 tarihinde taraf olmuştur. BMİDÇS'ne yönelik Kyoto Protokolüne Katılmamızın Uygun Bulduğuna Dair Kanun Tasarısı'nın Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunda kabulünün ardından ülkemiz 26 Ağustos 2009 tarihinde BMİDÇS Kyoto Protokolü'ne resmen taraf olmuştur.

Bakanlık, BMİDÇS'nin ulusal odak noktası olarak iklim değişikliği ile ilgili ulusal ve uluslararası faaliyetlerin koordinasyon görevi kapsamında pek çok proje yürütmektedir.

Bakanlığımız tarafından yürütülen "Türkiye'nin

İklim Değişikliğine Uyum Kapasitesinin Artırılması", "Türkiye'nin Uluslararası İklim Değişikliği Müzakerelerine Etkin Katılımı ve Gönüllü Karbon Piyasalarına Yönelik Kapasitesinin Geliştirilmesi", "Küresel Çevre Anlaşmalarının Yönetiminde Ulusal Kapasitenin Değerlendirilmesi", "İklim Değişikliği Eylem Planı" projeleri kapsamında çalışmalar devam etmektedir.

Bakanlığımız koordinasyonunda, ilgili tüm kurum/kuruluşlarla işbirliği içerisinde ülkemiz önceliklerini tanımlayan "Ulusal İklim Değişikliği Stratejisi" oluşturulmuştur. "Ulusal İklim Değişikliği Strateji Belgesi" 28 Temmuz 2009 tarihinde gerçekleştirilen 2009/2 sayılı İklim Değişikliği Koordinasyon Kurulu (İDKK) toplantısında kurul üyelerince kabul edilmiş olup; Ulusal İklim Değişikliği Strateji Belgesinin Başbakanlık Yüksek Planlama Kurulu'na sunulmak üzere Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığına iletilmiştir.

07-18 Aralık 2009 tarihleri arasında Danimarka'nın Kopenhag kentinde düzenlenen BM İklim Zirvesine, yaklaşık 30.000 (yaklaşık 8000'i ülke temsilcisi, 20.000 Sivil Toplum Kuruluşu temsilcisi ve 2000 gözlemci) kişi katılım sağlamıştır. Ülkemiz de Çevre ve Orman Bakanlığımızın başkanlığında, ilgili kamu kurumları, üniversiteler, iş dünyası, yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşlarından oluşan 115 kişilik bir heyet ile katılım sağlamıştır.

Ozon Tabakasını İncelten Maddelerin Kontrolü: HCFC grubu gazların sonlandırma takvimi, soğutucu ve köpük sektöründe kullanılan maddeler için ayrı ayrı düzenlenmiştir. Her iki sonlandırma çalışması için de 2007 yılı ithalat değerleri temel alınmış olup uygulamaya 2009 yılı itibari ile başlanmıştır.

Ülkemizde sonlandırma dönemi boyunca sektörün ve ilgili kurumların desteklenmesi amacıyla, uygulayıcı kuruluş UNIDO'nun (Birleşmiş Milletler Sinai Kalkınma Örgütü) iş planı içerisinde HCFC Sonlandırma Yönetim Planının Hazırlanması Projesi 2008 yılı Temmuz ayında onaylanmıştır. Proje, 2009 yılı sonunda bitirilerek, yatırım projelerine temel teşkil etmesi planlanmıştır.

2.5. Kimyasallar Yönetimi

Tehlikeli Kimyasallar Yönetmeliği ile İlgili Çalışmalar: Söz konusu Yönetmelikteki boşlukların giderilmesi ve AB'nin kimyasallar ile ilgili ana direktiflerine uyumun sağlanması gayesiyle;

• www.kimyasallar.cevreorman.gov.tr internet sitesi ve kimyasallar hakkındaki araştırmanın oldukça etkin bir şekilde yapılmasını sağlayan internet bağlantılı veri tabanı oluşturulmuştur.

• **Uluslararası Birleşik Kimyasal Veri Bankası'na (IUCLID-International Uniform Chemicals Information Database) dayalı kimyasallar izleme veri tabanı oluşturulmuştur.**

• **Birincil envanter çalışması yapılmıştır.**

Mevzuat Çalışmaları: Çevre ve insan sağlığı konusunda kimyasalların olumsuz etkilerinden koruma maksadıyla aşağıdaki yönetmelikler, 26 Aralık 2008 tarih ve 27092 mükerrer sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

- **Tehlikeli Maddelerin ve Müstahzarların Sınıflandırılması, Ambalajlanması ve Etiketlenmesi Hakkında Yönetmelik,**
- **Kimyasalların Envanteri ve Kontrolü Hakkında Yönetmelik,**
- **Bazı Tehlikeli Maddeler ve Müstahzarlara İlişkin Güvenlik Bilgi Formlarının Hazırlanması ve Dağıtılması Hakkında Yönetmelik,**

- **Bazı Tehlikeli Madde ve Müstahzarların ve Eşyaların Üretimine, Piyasaya Arzına ve Kullanımına İlişkin Kısıtlamalar Hakkında Yönetmelik.**

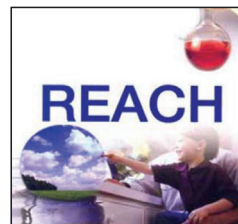
TMX
(Toulen, Metanol ve Ksilanol içerir)

F Kolay Alevlenir	• Kolay alevlenir • Solunduğunda, cilt temasında ve yutulduğunda toksiktir.
T Toksik	• Kilit altında ve çocukların ulaşamayacağı bir yerde muhafaza edin. • Çalışırken uygun koruyucu giysi, koruyucu eldiven, koruyucu gözlük/maske kullanın. • Kaza halinde veya kendinizi iyi hissetmiyorsanız hemen bir doktora başvurun (mümkünse bu etiketi gösterin)

ABC Kimya Sanayi A.Ş. Söğütözü Cad.... Tel: 0312 .....

Kimyasalların Envanteri ve Kontrolü Hakkında Yönetmeliğinin yürürlüğe girmesinden sonra, sanayicilerden gelen talepler doğrultusunda ihtiyaçları tam olarak karşılayabilmesi ve daha doğru bilgilerin sağlanabilmesi amacıyla, önce 10 Kasım 2009 tarihli ve 27402 sayılı Resmi Gazete'de 1. revizyon, daha sonra 23 Mayıs 2010 tarihli ve 27589 sayılı Resmi Gazete'de 2. revizyon yayımlanmıştır. Bu revizyonlarla veri giriş tarihi 31 Mart 2011 tarihine kadar uzatılmış ve Türkiye'ye ihracat yapan firmalara veri girişlerini Türkiye'de yerleşik bir temsilci aracılığı ile yapma olanağı sağlanmıştır.

REACH Kimyasallar Projesi: AB'nin yeni kimyasallar mevzuatı olan "Kimyasalların Kaydı, Değerlendirmesi, İzni ve Kısıtlaması Tüzüğü"ne (REACH Tüzüğü) uyum kapsamında, AB 2008 Katılım Öncesi Mali Programı (IPA) çerçevesinde "REACH Kimyasallar Projesi" hazırlanarak Avrupa Birliği Komisyonu'na sunulmuş ve Komisyonca kabul edilmiştir. Ayrıca Bakanlığımız koordinasyonunda, kamu kurumları, sanayiciler ve Sivil Toplum Kuruluşlarından oluşan REACH Danışma Grubu kurulmuş olup, sanayicilerin bilgilendirilmesine yönelik seminerler düzenlenmektedir. REACH Projesi'nin 2010 yılı son çeyreğine kadar başlatılması planlanmakta olup, proje çıktılarına paralel olarak REACH Tüzüğü'nün Türkiye'de uygulama tarihi olarak 2013 yılı öngörülmektedir.

CLP Tüzüğü'nün Uyumlaştırma Çalışmaları: Avrupa Komisyonu tarafından 31 Aralık 2008 tarihinde yayımlanan ve 67/548/EEC ile 99/45/EC sayılı Direktifleri sırasıyla 2010–2015 yıllarında yürürlükten kaldırılacak olan 1272/2008/EC sayılı CLP Tüzüğü'nün uyumlaştırma çalışmalarına da başlanmış olup, söz konusu Tüzüğü'nün uyumlaştırılması maksadıyla AB Entegrasyon Sürecinin Desteklenmesi Faaliyetleri (SEI) 2007 programlamasından “Maddelerin ve Karışımların Sınıflandırılması, Ambalajlanması ve Etiketlenmesi Hakkında 1272/2008/EC Sayılı Tüzüğü'nün Türkiye’de Uyumlaştırılması Projesi”ne 2010 yılının son çeyreğinde başlaması öngörülmektedir.

Kalıcı Organik Kirleticilere İlişkin Çalışmalar: Kalıcı Organik Kirleticilere (POPs) İlişkin Stockholm Sözleşmesi onaylanmış ve 12 Ocak 2010 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Sözleşmenin 5 inci maddesi gereğince istenmeden üretilen kalıcı organik kirlenici emisyonlarını azaltmak ve yok etmek amacıyla Birleşmiş Milletler Sanayi ve Kalkınma Teşkilatı (UNIDO) desteğiyle Orta ve Doğu Avrupa, Kafkasya ve Orta Asya (CEECCA) ülkelerinin yer aldığı Bölgesel BAT/BEP Forumuna aktif katılım sağlanmaktadır.

Anılan forum tarafından metalürji sektöründe kalıcı organik kirlenici emisyonlarının azaltılmasına yönelik olarak hazırlanan ve ülkemizin liderlik edeceği bölgesel proje önerisi Küresel Çevre Fonu – GEF’e sunulacak aşamaya getirilmiştir. Söz konusu sözleşmenin AB’nde uygulanma Tüzüğü olan 850/2004 EC Sayılı Kalıcı Organik Kirlenici Tüzüğü’ne uyum için IPA -2010 yılına önerilen kapasite güçlendirme projesi kabul edilmiştir.

Rotterdam Sözleşmesi: Bazı Tehlikeli Kimyasalların Uluslararası Ticaretinde Ön Bildirimli Kabul Usulüne İlişkin Rotterdam Sözleşmesi onaylanmak üzere Türkiye Büyük Millet Meclisine gönderilmiştir.

Bazı Tehlikeli Maddelerin, Müstahzarların ve Eşyaların Üretimine, Piyasaya Arzına ve Kullanımına İlişkin Kısıtlamalar Yönetmeliği ile İlgili Çalışmalar: Söz konusu Yönetmelikte ülkemizde kullanımına izin verilen tek asbest türü olan beyaz asbestin yasaklamasına ilişkin 29 Ağustos 2010 tarih ve 27687 sayılı RG’de yayımlanan değişiklik ile 31 Aralık 2010 tarihi itibarıyla tüm asbest türlerinin üretimi, kullanımı ve piyasaya arzı (Mevcut elektroliz tesislerinde kullanılan Beyaz asbest (Krizotil) asbest içeren diyaframlar hariç olmak üzere) tamamen yasaklanmıştır.

Büyük Endüstriyel Kazalara İlişkin Çalışmalar: 96/82/EC sayılı “Tehlikeli Maddelerle İlgili Büyük Kaza Risklerinin Kontrolüne İlişkin Avrupa Birliği Konsey Direktifi”ni (Seveso II) ülkemiz mevzuatına uyumlaştıran “Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Hakkında Yönetmelik” ile yönetmeliğin uygulanmasına

yönelik olarak Bildirim, Güvenlik Raporu ve Acil Durum Planları ve Halkın Bilgilendirilmesi Rehber Dokümanları ve Denetim Tebliği hazırlanmıştır.

Büyük Endüstriyel Kaza riski taşıyan sanayi tesislerinin e-bildirim sistemi (www.seveso.cevreorman.gov.tr) kullanılarak sayısının belirlenmesi için 2009 yılında bir çalışma başlatılmıştır. Yerel ve merkezi düzeyde sorumlu otoritelerin kurumsal ve idari kapasitenin güçlendirilmesi amacı ile 2009 Yılı Katılım Öncesi Yardım Aracı (IPA) 2009 I. Bileşeni Programlaması kapsamında “Seveso-II Direktifi İçin Uygulama Kapasitesi” isimli proje teklifi hazırlanmış ve proje AB komisyonu tarafından kabul edilmiştir. Bunun yanı sıra 2009 yılında başlayan Çevre Alanında Kapasite Geliştirme Projesi kapsamında Seveso II Direktifi için Düzenleyici Etki Analizi Bölgesel Çevre Merkezi (REC) Türkiye Ofisi tarafından hazırlanacaktır. 2009 yılı içerisinde Seveso-II Direktifinin uygulamalarına ilişkin yetkili Merciler Toplantılarına (CCA), Karşılıklı Ortak Çalışma toplantılarına (MJV) ve büyük endüstriyel kazalar konusunda OECD tarafından düzenlenen çalışmalara katılım sağlanmıştır.

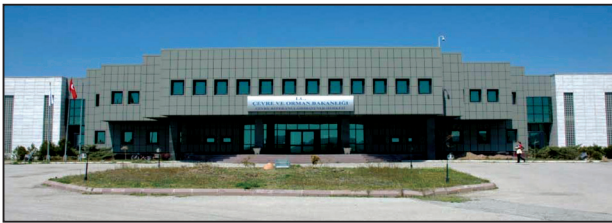

2.6. Ölçüm ve İzleme

Analiz Çalışmaları: Laboratuvarımızda 2009 yılında toplam 885 numunenin analizi yapılmış olup, numunelerin türüne ilişkin detaylar aşağıda verilmiştir:

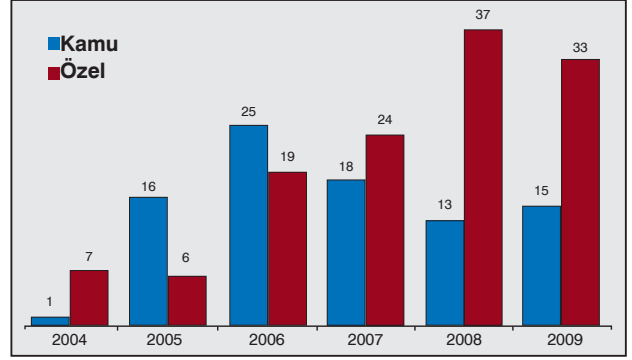
- 550 adet su/atıksu numunesi
- 237 adet kömür numunesi
- 84 adet sıvı yakıt numunesi
- 21 diğer numuneler (toprak, katı atık, prina)

Çevre Referans Laboratuvarı – Gölbaşı

Yetkilendirme Çalışmaları: Ölçüm ve Denetim Dairesi Başkanlığı bünyesinde faaliyet gösteren Çevre Referans Laboratuvarı'nın, çevre mevzuatı kapsamında çalışan laboratuvarlara yönelik yetkilendirme çalışmaları bulunmaktadır. 05.09.2008 tarihli ve 26988 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Çevre Ölçüm ve Analiz Laboratuvarları Yeterlik Yönetmeliği"ne göre, çevre mevzuatı kapsamında ölçüm ve analiz yapan özel ve kamu laboratuvarları yetkilendirilmekte ve denetlenmektedir.

Yapılan denetimler sonucunda belgelendirilmiş laboratuvarlara ilişkin veriler Şekil 3'te görülmektedir. 2004 yılından bu yana yapılan denetimler sonucunda yetki alan özel ve kamu laboratuvarlarının sayısı 2009 yılı itibari ile 48'dir.

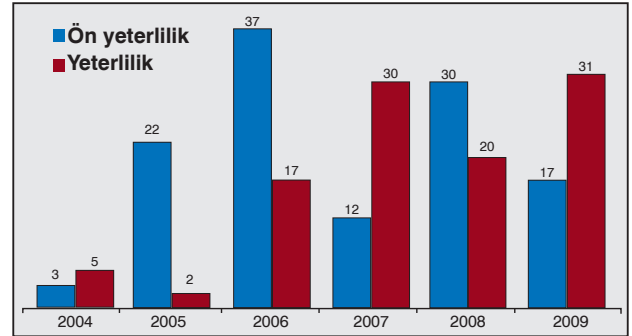

Şekil 3 - Belgelendirilmiş laboratuvarlara ilişkin veriler

Çevre mevzuatı kapsamında ölçüm ve analiz yapan ve Akreditasyon Kurumuna başvuruda bulunmuş olan, özel veya kamu kurum ve kuruluş laboratuvarlarına "Çevre Analizleri Ön Yeterlik Belgesi" verilir ve süresi 2 yıldır.

Akreditasyon Kurumu tarafından yeterlik başvuru kapsamındaki tüm parametrelerde akredite olmuş, özel veya kamu kurum ve kuruluş laboratuvarlarına ise "Çevre Analizleri Yeterlik Belgesi" verilir ve 4 yıl süre ile geçerlidir.

Ön Yeterlik Belgesi ve Yeterlik Belgesi alan laboratuvarlara ilişkin veriler Şekil 4'te verilmiştir. Söz konusu şekilden görüldüğü üzere Ön Yeterlik Belgesi alan laboratuvar sayısı 17, Yeterlik Belgesi alan laboratuvar sayısı 31'dir. Bu da 2004 yılından bu yana Yeterlik Belgesi alan laboratuvarların sayısında artış olduğunu, dolayısıyla akredite olan laboratuvarların sayısında da artış olduğunu bir göstergesidir.

Şekil 4 - Ön yeterlik belgesi ve yeterlik belgesi alan laboratuvarlara ilişkin veriler

Ulusal Hava Kalitesi İzleme Ağı: Hava kirliliğinin doğru bir şekilde ölçülmesi, tüm illerimizde hava kirliliği politikaları oluşturulması ve bu politikalar çerçevesinde illerin hava kalitesinin bir önceki yılın değerlerinden daha iyi durumlara getirilebilmesi amacıyla, Bakanlığımız tarafından 2005-2007 yılları arasında 81 ilde hava kalitesi ölçüm istasyonları kurulmuştur. Bakanlığımız tarafından kurulan bu istasyonlara ek olarak İstanbul Büyükşehir Belediyesine ait 10 adet, İzmir Büyükşehir Belediyesine ait 6 adet, Sağlık Bakanlığı Hıfzıssıhha

Merkezi Başkanlığı tarafından Ankara'da kurulan 8 adet ve Kocaeli Dilovası Organize Sanayi Bölgesi'ne ait 1 adet hava kalitesi ölçüm istasyonu da sisteme entegre edilmiş olup Türkiye genelinde Ulusal Hava Kalitesi İzleme Ağı oluşturulmuştur. Bakanlığımız ve Sağlık Bakanlığı arasında 16 Mart 2009 tarihinde imzalanan protokol kapsamında Ankara'da bulunan 8 adet hava kalitesi ölçüm istasyonu Bakanlığımıza devredilmiştir. Ayrıca Bakanlığımıza ait olan 3 adet mobil hava kirliliği ölçüm aracı da sisteme entegre durumda olup, illerden gelen talepler doğrultusunda belli bir süre ölçüm yapmak üzere, il ve ilçelere sevk edilmektedir.

Hava kalitesi ölçüm istasyonu

Kurulan hava kirliliği ölçüm istasyonlarının hepsinde Kükürdioksit (SO_2) ve Partikül Madde (PM_{10}) parametreleri bazılarında ek olarak Azotoksitler (NO , NO_2 , NO_x), Karbonmonoksit (CO) ve Ozon (O_3) da tam otomatik olarak ölçülmektedir.

Ölçüm istasyonlarında toplanan ölçüm verileri Bakanlığımıza ait özel bir ağ (VPN) üzerinden GSM Modemler aracılığıyla Bakanlığımız Çevre Referans Laboratuvarı Veri İşletim Merkezine aktararak izlenmekte ve www.havaizleme.gov.tr adresinde eşzamanlı olarak yayınlanmaktadır.

Laboratuvarlarımız

Gürültü Ölçümü Çalışmaları: Çevresel gürültü şikayetlerini değerlendirmek, denetim yapmak ve idari yaptırım uygulamakla görevli olan İl Müdürlüklerinin ölçüm sonuçlarının güvenilirliğini garanti altına almak üzere; cihaz – ekipman, eğitim, kalibrasyon ve standardizasyon ihtiyaçlarının belirlenmesi amacı ile “Gürültü Ölçümleri Anketi” oluşturulmuş ve değerlendirme çalışmaları tamamlanmış olup, Mevcut Durumu Analiz Raporu ve İhtiyaç Analiz Raporu hazırlanmıştır.

Su ve Atıksu Numune Alma Eğitimleri: Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği, “Numune Alma ve Analiz Metotları Tebliği” kapsamında pratik ve teorik eğitimi içeren “Su ve Atıksu Numune Alma Eğitimi” 23-26 Haziran 2009 ve 28 Eylül-01 Ekim 2009 tarihlerinde gerçekleştirilmiştir. Eğitimler 2’şer gün ve 4 grup olarak düzenlenmiştir. Eğitime 43 özel/kamu kurum ve kuruluşlarından toplam 122 kişi katılım sağlamıştır. Eğitim birinci gün teorik, ikinci gün pratik olarak uygulanmıştır.

Seyyar su ve atıksu analiz laboratuvarları

2.7. Su ve Toprak Yönetimi

Atıksu Arıtım Eylem Planı: Belediyelerin, kurum ve kuruluşların Atıksu arıtma tesislerinin ülke ihtiyaçlarına uygun önceliklerde yapılmasını sağlamak, atıksu yatırımlarından elde edilecek faydayı azami seviyeye çıkarmak, arıtılan atıksuların yeniden kullanımının sağlanması yoluyla havza yönetimine etkinlik sağlamak üzere “Atıksu Arıtım Eylem Planı” hazırlanmıştır. Çevre Kanunu’ndaki süreler, Bakanlığımız politika, strateji ve hedefleri ile Hükümet eylem planı hedefi dikkate alınarak hazırlanan atıksu eylem planı ile ülkemizin 25 Nehir havzasının önceliklendirilmesi yapılmıştır. Atıksu arıtma tesislerinin su havzalarına göre planlanmasına başlanmıştır. Havza Koruma Eylem Planlarının temel gayesi noktasal ve yayılı kirlilik kaynakları ile ilgili mevcut durum tespiti ve havzanın su kalitesinin iyileştirilmesi ile ilgili yapılması gereken tüm çalışmaları içine alınacak bütüncül ve uygulanabilir katı atık ve atıksu yönetim planlarının hazırlanmasıdır.

Su Kaynaklarının Korunması: Bakanlığımızca su kaynaklarının havza bazında korunması gayesi ile;

• **Gaziantep iline içme ve kullanma suyu temin edilen Kartalkaya Barajı Özel Hüküm Belirlenmesi Çalışması 2009 yılı içerisinde onaylanmış ve yürürlüğe girmiştir.**

• **Yalova iline içme ve kullanma suyu temin edilen Gökçe Barajı Özel Hüküm Belirlenmesi Çalışması 2009 yılı içerisinde onaylanmış ve yürürlüğe girmiştir.**

• **İstanbul iline içme ve kullanma suyu temin edilen Melen Havza Koruma Master Planı tamamlanmış olup, plan çerçevesinde uygulama çalışmaları devam etmektedir.**

• **Beyşehir Gölü Havza Koruma Eylem Planı tamamlanmış olup, atıksu altyapı tesislerinin bu plana uyması için gerekli talimatlandırmalar yapılmıştır.**

• **Atatürk Baraj Gölü ve Eğirdir Gölü Havza Koruma Planı ve Özel Hüküm Belirleme Projelerine 2009 yılı içerisinde başlanmış olup, 2010 yılında bitirilmesi planlanmaktadır.**

Merkezi Gerçek Zamanlı Nehir Kirliliğinin İzlenmesi Projesi: Proje ile Yeşilirmak Nehri üzerinde su kalitesinin nehir boyunca değişiminin

izlenmesi için hat üstünde (on-line) sistemlerin bulunduğu ölçüm istasyonlarının kurulması, verilerin gerçek zamanlı olarak işlenmesi için oluşturulacak ana merkezde toplanması, kirlilik etkilerinin güvenilir bir model benzetimiyle önceden öngörülmesi ve bu sayede su kaynaklarının temiz ve verimli kullanımı için etkin bir kontrol mekanizmasının oluşturulması amaçlanmıştır. Proje 2009 yılında bitirilmiş olup, tüm bu sistemler Bakanlığımıza devredilecektir.

Türkiye’de Su Sektöründe Kapasitenin Güçlendirilmesi Projesi: 2006 Mali İşbirliği Programı çerçevesinde sunulan proje Su Çerçeve Direktifi, Bazı Tehlikeli Maddelerin Su Ortamlarında Oluşturduğu Kirliliğe dair Direktif ve Kentsel Atıksu Direktifini kapsayan Türkiye’de Su Sektöründe Kapasitenin Güçlendirilmesi isimli Eşleştirme Projesi Hollanda, İngiltere, Slovakya üçlü konsorsiyumu tarafından yürütülmüştür.

Havzalarda Önceliklendirme Çalışmaları: Havza bazında entegre koruma planları yapılması yoluyla tüm gelişmelere ve kullanımlara kontrollü bir şekilde yön verilmesi açısından; 25 akarsu havzasında Havza Koruma Eylem Planları’nın hazırlanması için havzalarda önceliklendirme çalışması yapılmıştır.

Gediz Havzası Havza Koruma Eylem Planı: Gediz Havzasında tespit edilen kirlilik kaynaklarının daha detaylı incelenmesi amacıyla Mayıs 2008 de Bakanlığımız koordinasyonunda gerçekleştirilen Gediz Havzası Koruma Eylem Planı kapsamında havzada yer alan yerleşimlerin atıksu altyapı tesislerinin tamamlanmasına yönelik yapılan çalışmalar devam etmektedir.

Akarçay Havzası Havza Koruma Eylem Planı: Akarçay Havzasında tespit edilen kirlilik kaynaklarının daha detaylı incelenmesi ve kısa, orta ve uzun vadede kirliliğin azaltılmasına yönelik önlemlerin belirlenmesi Mayıs 2008 tarihinde başlatılan Akarçay Havzası Koruma Eylem Planı Projesi ile Kasım 2008 tarihinde tamamlanmıştır. Proje ile havzadaki su kaynaklarının özellikleri ve kirlilik durumu, havzadaki kentsel, endüstriyel, tarımsal, ekonomik vb. faaliyetlere

bağlı olarak oluşan baskı ve etkiler, çevresel altyapı durumu tespit edilmiş olup, meydana gelen kirliliğin önlenmesi, havzanın korunması ve iyileştirilmesi için havzadaki kentsel atıksu altyapı tesisleri için ön fizibilite yapılarak, tüm paydaşların katılımı ile kısa, orta ve uzun vadede tedbirlere yönelik çalışmalar ve planlamalar ortaya konulmuştur.

Ergene Havzası Havza Koruma Eylem Planı:

Meriç-Ergene Havzasında su kalitesini etkileyen kirlilik yüklerinin en aza indirilmesi, ilgili kurum ve kuruluşların ortak çalışmalarını sağlamak maksadıyla görev paylaşımı ile ilgili koordinasyonun yapılması, izleme ve denetim faaliyetlerinin etkin bir şekilde yapılması, havzadaki bütün alıcı ortamların birbirleri ile olan etkileşimlerinin incelenmesi amacıyla Ergene Havzası Havza Koruma Eylem Planı hazırlanmıştır.

Van Kapalı Havzası Havza Koruma Eylem Planı:

Van Gölünü tehdit eden kirlilik kaynakları tespit edilmiştir. Van Gölü kirliliğinin birincil sebebi atıksu arıtma tesislerinin olmaması veya mevcut tesislerin çalıştırılmaması olarak tespit edilmiş olup, mevcut atıksu arıtma tesislerinin rehabilitasyonu, kanalizasyon sistemi ve yeni atıksu arıtma tesislerinin inşası için gereken toplam maliyetler değişik alternatiflere göre hesaplanmıştır. Ocak 2009 tarihinde yürürlüğe giren Van Gölü Havzası Koruma Eylem Planı Bakanlığımızca 6 ayda bir yapılan Altı Aylık Gelişme Toplantıları ile takip edilmektedir.

Ergene Havzasına Deşarj Eden Seçilen Endüstriyel Atıksu Arıtma Tesisleri Çıkışlarında Ve Havzadaki Alıcı Ortamlarda Renk Parametresi Değerlerinin Belirlenmesi Ve Değerlendirilmesi Projesi: Bakanlığımızca, Ergene Havzasına deşarj eden mevcut bireysel tekstil endüstrisine ait atıksu arıtma tesisleri veya OSB merkezi atıksu arıtma tesislerinin giriş ve çıkışlarında renk parametre değerlerinin ölçümlerle belirlenmesi ve elde edilen verilerin ve tesislerin renk giderim performanslarının değerlendirilmesi amacıyla "Ergene Havzasına Deşarj Eden Mevcut Tekstil Endüstrisi Atıksu Arıtma Tesisleri Çıkışlarında Renk Parametresi Değerlerinin Belirlenmesi ve Verilerin Değerlendirilmesi" çalışması yapılarak tamamlanmıştır.

11 Havzada Havza Koruma Eylem Planlarının Hazırlanması Projesi (2009-2010): 11 Havzada (Yeşilirmak Havzası, Susurluk Havzası, Konya Kapalı Havzası, Küçük Menderes Havzası, Kızılırmak Havzası, Seyhan Havzası, Burdur Havzası, Ceyhan Havzası, Marmara Havzası, Büyük Menderes Havzası, Kuzey Ege Havzası) Havza Koruma Eylem Planlarının Hazırlanması Projesinin gerçekleştirilmesi amacıyla TÜBİTAK-MAM ile anlaşmış ve söz konusu iş 12.08.2009 tarihinde başlatılmıştır. Yapılacak olan Havza Koruma Eylem Planları ile havzadaki yüzey ve yeraltı sularının

özellikleri ve kirlilik durumu, kentsel, endüstriyel, tarımsal, ekonomik vb. faaliyetlere bağlı olarak oluşan baskı ve etkiler, çevresel altyapı durumu tespit edilerek, havza bazında tespit edilen kirlilik kaynakları ve yükleri ayrıntılı olarak incelenecek olup meydana gelen kirliliğin önlenmesi, havzanın korunması ve iyileştirilmesi için kısa, orta ve uzun vadede tedbirlere yönelik çalışmalar ve planlamalar yapılması amaçlanmaktadır.

Su Kalitesi İzleme Konusunda Kapasite Geliştirme Projesi (2010-2013): Proje 2009 yılı IPA programlamasına sunulmuş olup, komisyonca kabul edilmiştir. Projenin amacı Türkiye'de Su Çerçeve Direktifinin izleme ile ilgili Madde 8 ve Ek-5 hükümlerinin uygulanması konusunda yasal ve kurumsal kapasitenin geliştirilmesi ve Ulusal İzleme Ağının kurulması amacıyla altyapı oluşturulmasıdır. Proje kapsamında Büyük Menderes Havzasında daha önceki Eşleştirme Projesinde belirlenmiş izleme noktalarında Su Çerçeve Direktifine uygun şekilde izleme yapılacak, belirlenecek diğer 4 havzada ise izleme noktaları ve parametreleri belirlenecek ve izleme altyapısı oluşturulacaktır.

İdari Usuller Tebliği ve Numune Alma ve Analiz Metodları Tebliği Revizyon Çalışmaları: Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği İdari Usuller Tebliği ve Numune Alma ve Analiz Metodları Tebliği revizyon çalışmaları tamamlanarak, 10 Ekim 2009 tarih ve 27372 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Atıksu Arıtma Tesisleri Tip Projeleri: Kirliliğin önlenmesi ve bertarafının sağlanması maksadıyla ihtiyaç duyulan 2500, 5000, 7500 ve 10.000 nüfuslu yerleşim mahalleri için "Atıksu Arıtma Tesisleri Tip Uygulama Projeleri" hazırlanmıştır.

Madencilik Faaliyetleri ile Bozulan Arazilerin Doğaya Yeniden Kazandırılması Yönetmeliği ile İlgili Çalışmalar: Bu çerçevede yurt çapında denetimler gerçekleştirilmektedir.

Toprak Kirliliğinin Kontrolü ile İlgili Çalışmalar:
Toprak Kirliliğinin Kontrolü Yönetmeliği kapsamında yurt çapında denetimler gerçekleştirilmektedir.

Belediyelerin Arıtma Durumu:

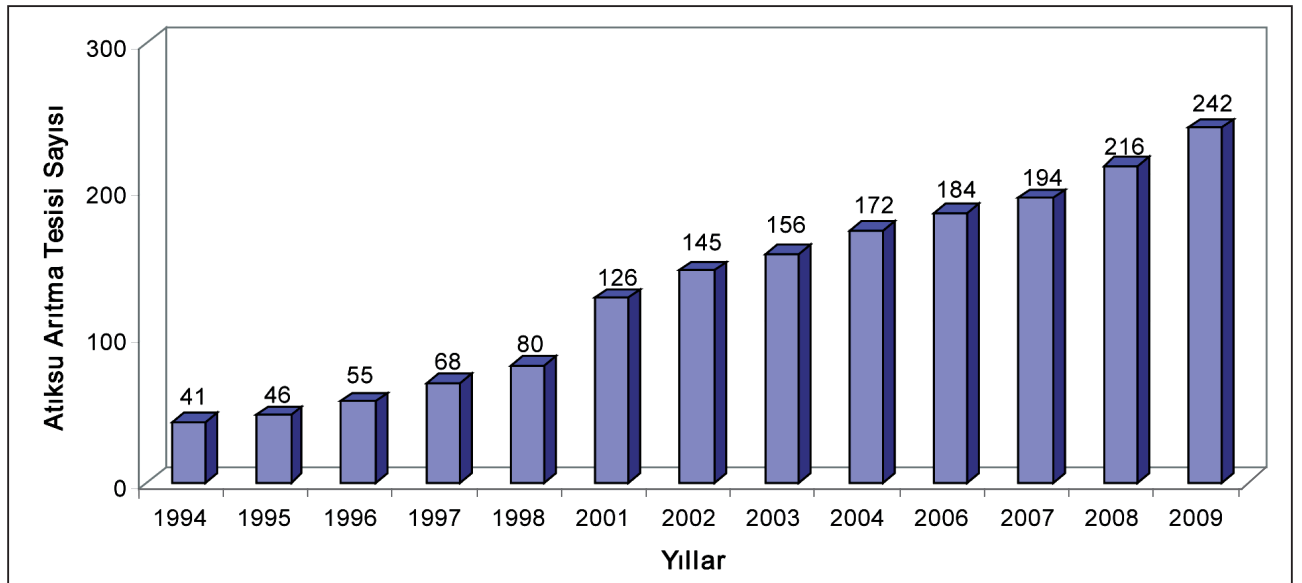
• TÜİK 2008 verilerine göre; Kanalizasyon şebekesi ile hizmet verilen nüfusun toplam belediye nüfusuna oranı, %88'e ulaşmıştır.

• TÜİK 2008 verilerine göre; 3225 belediyeden 2421'ine kanalizasyon şebekesi ile hizmet verilmektedir.

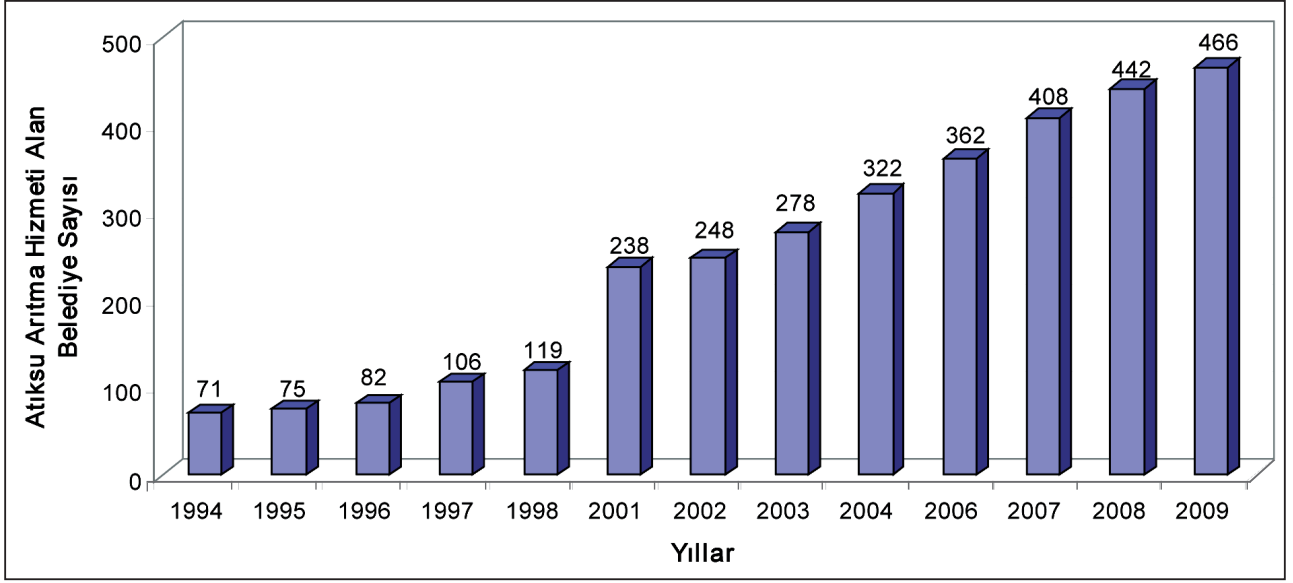
• TÜİK 2008 verilerine göre; Kanalizasyon şebekesinden deşarj edilen 3,26 milyar m³ atıksuyun, 2,25 milyar m³'ü atıksu arıtma tesislerinde arıtılmıştır. Arıtılan atıksuyun %38,3'üne biyolojik, %32,7'sine fiziksel, %28,8'ine gelişmiş ve %0,3'üne doğal arıtma uygulanmıştır.

• Atık su arıtma tesisi ile hizmet verilen nüfusun toplam belediye nüfusuna oranı 2002 yılında belediye nüfusunun %34 iken Bakanlığımız tarafından elde edilen verilere göre 2009 sonu itibariyle bu oran % 68'e ulaşmıştır.

• Bakanlığımız verilerine göre 2009 yılı sonunda 242 atıksu arıtma tesisi ile 3225 belediyeden 466'sına arıtma tesisi hizmeti verilmektedir.

Şekil 5-1994-2009 yılları arasında atıksu arıtma tesisi durumu

Şekil 6 - Yıllara göre arıtma hizmeti verilen belediye sayısı

3. İZİN VE LİSANS FAALİYETLERİ

2009 yılında mevcut mevzuat uyarınca, tesislere A grubu emisyon izinleri, gürültü kontrol izinleri, atıksu arıtma proje onayları ve derin deniz deşarjı proje onayları Bakanlık merkez teşkilatı tarafından verilmiştir. Bakanlık merkez teşkilatı tarafından tesislere verilen izin ve proje onaylarına ilişkin veriler Tablo 4'te verilmektedir.

Mevzuat uyarınca atık yönetimi ile ilgili Bakanlık merkez teşkilatınca verilen lisans sayıları ise Tablo 5'te yer almaktadır.

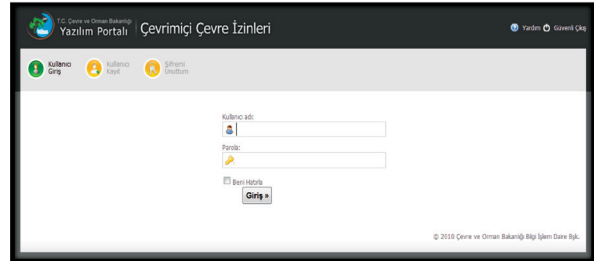
2009 yılında mevcut mevzuat uyarınca, B grubu emisyon izinleri, deşarj izinleri, geçici depolama

izinleri, derin deniz deşarjı izinleri ve ambalaj atığı toplama ayırma ve geri kazanım lisansları İÇOM tarafından verilmiştir. Söz konusu İÇOM'lar tarafından verilen izin ve lisanslara ilişkin sayısal veriler Tablo 6'da görülmektedir.

2009 yılına kadar Bakanlık ve İÇOM'lar tarafından çevre mevzuatı kapsamında emisyon, deşarj, çevresel gürültü, derin deniz deşarjı ve su ortamına tehlikeli madde deşarjı olmak üzere 5 adet izni ve atık konusunda geri kazanım, bertaraf, ara depolama, işleme ve arındırma ana başlıklarında bir çok çevre lisansı verilmekteydi.

İzin Türü	Adet
A Grubu Emisyon İzni	123
Gürültü Kontrol İzni	2
Atıksu Arıtma Tesisi Proje Onayı	45
Derin Deniz Deşarjı Proje Onayı	5

Tablo 4 - Bakanlık merkez teşkilatı tarafından verilen izin ve proje onayları

Lisans Türü	Geçici Çalışma İzni	Lisans	Toplam
Bitkisel Atık Yağ Toplama Lisansı	8	0	8
Atık Yağ Geri Kazanım Lisansı	8	10	18
Ömrünü Tamamlamış Lastik Geri Kazanım Lisansı	1	3	4
Tıbbi Atık Sterilizasyon Lisansı	4	4	8
Atık Akü Geri Kazanım Lisansı	2	0	2
Tehlikeli Atık Bertaraf / Geri Kazanım Lisansı	0	23	23
Tehlikeli Atık Ara Depolama Lisansı	0	8	8
PCB Arındırma / Bertaraf Lisansı	0	0	0
Tehlikesiz / İnert Atıkların Geri Kazanımı Lisansı	12	0	12

Tablo 5 - Bakanlık merkez teşkilatı tarafından verilen lisanslar

Tüm bu izin ve lisansları birlikte değerlendirerek tek bir çevre izninin verilmesine ve bürokrasinin azaltılmasına yönelik çalışmalar 2006 yılında başlamış ve çevreye kirlenici etkisi bulunan faaliyet ve tesislerin almak zorunda oldukları ortam bazlı muhtelif izin ve lisanslar yerine tek bir çevre izni verilmesine ilişkin

İzin Türü	Adet
B Grubu Emisyon İzni	1429
Deşarj İzni	511
Geçici Depolama İzni	173
Derin Deniz Deşarjı İzni	57
Ambalaj Atığı Toplama Ayırma ve Geri Kazanım Lisansı	97

Tablo 6 - 81 İÇOM tarafından verilen izin ve lisanslar

olarak hazırlanan "Çevre Kanununca Alınması Gereken İzin ve Lisanslar Hakkında Yönetmelik" 29 Nisan 2009 tarihli ve 27214 sayılı Resmi Gazetede yayınlanmıştır. Yönetmeliğin 1 Nisan 2010 tarihinde yürürlüğe girmesi planlanmıştır.

ÇEVRE KANUNUNCA ALINMASI GEREKEN İZİN VE LİSANSLAR HAKKINDA YÖNETMELİK

Süreç

Yönetmelik tamamen elektronik ortamda uygulanacak olup, bu amaçla başvuruların elektronik ortamda yapılabilmesi için Bakanlığımız Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığı işbirliği ile bir yazılım programı geliştirilmiştir. Çevrimiçi Çevre İzinleri Projesi olarak bilinen bu çalışmanın amacı işletmelerin kuruluş aşamasından itibaren yaşam evreleri boyunca çevre ile ilgili almak zorunda oldukları çeşitli izinlerin başvurularının tek bir noktadan çevrimiçi olarak yapılabilmesi, bu başvuruların yetkili mercilere iletilmesi ve bu merciler tarafından onaylanma sürecinin çevrimiçi tamamlanabilmesini sağlamaktır.

Uygulamanın altyapısının oluşturulması çalışmaları kapsamında gerek başvuruyu yapacak çevre görevlileri gerekse de işletmeler için eğitim programları düzenlenerek işletmecilerin çevre bilincinin yükseltilmesi ve Yönetmelik gereklerini yerine getirmeleri hususunda bilgilencileri sağlanmıştır.

Bu Yönetmeliğe paralel olarak Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü sorumluluğunda bulunan ve izin/lisanslarla ilgili hükümler içeren diğer yönetmelik ve tebliğlerde mevzuat bütünlüğünü sağlamaya yönelik çalışmalar yapılarak ortam bazlı izin veren yönetmeliklerde değişiklikler yapılmıştır.

4. DENETİM FAALİYETLERİ

Literatüre bakıldığında çevre denetimlerine yönelik olarak çok sayıda denetim tipleri tanımlandığı görülmektedir.

Bu raporda, denetim faaliyetleri değerlendirilirken, gerçekleştirilen denetimler planlı ve plansız denetimler olarak ikiye ayrılmıştır. Planlı denetimler yıllık bir program çerçevesinde haberli veya habersiz olarak gerçekleştirilmektedir.

Plansız denetimler ise genellikle kaza, ihbar veya şikâyet sonrasında ani olarak gerçekleşen veya Bakanlık ya da İÇOM tarafından gerekli görüldüğü durumlarda herhangi bir programa bağlı kalınmaksızın yapılan denetimlerdir.

Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü, Çevresel Etki Değerlendirmesi ve Planlama Genel Müdürlüğü ve İl Çevre ve Orman Müdürlükleri tarafından yürütülen çalışmalara ilişkin veriler aşağıda yer almaktadır.

4.1. Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü Denetim Faaliyetleri

2009 yılındaki ÇYGM'nin organizasyon şeması Şekil 2'de görülmekte olup, Genel Müdürlük bünyesinde denetimler büyük bir oranda Ölçüm ve Denetim Dairesi Başkanlığı tarafından yapılmakta ve gerekli olduğu durumlarda aşağıda sıralanmakta olan diğer teknik birimler, denetimlere destek verebilmektedirler.

- *Atık Yönetimi Dairesi Başkanlığı*
- *Deniz ve Kıyı Yönetimi Dairesi Başkanlığı*
- *Hava Yönetimi Dairesi Başkanlığı*
- *Kimyasallar Yönetimi Dairesi Başkanlığı*
- *Su ve Toprak Yönetimi Dairesi Başkanlığı*

Bunlara ek olarak, yukarıda sayılan Daire Başkanlıkları, görev alanları kapsamında verdikleri izin ve lisans başvurularını değerlendirmek ve sonuçlandırmak amacıyla da denetimler yapabilmektedirler.

21 Kasım 2008 tarihli ve 27061 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanarak 01 Ocak 2009 tarihinde yürürlüğe giren Çevre Denetimi Yönetmeliği'nin 22 nci maddesi uyarınca Bakanlık Merkez ve 39 İl Çevre ve Orman Müdürlüğü tarafından gerçekleştirilecek olan 2009 Yılı Yıllık Denetim Programı 08 Ocak 2009 tarih ve 351 sayılı Bakan Olur'u ile onaylanmış ve bu Yıllık Denetim Programı kapsamında planlı denetimler gerçekleştirilmiştir.

ÇYGM tarafından 2009 yılı içerisinde gerçekleştirilen planlı denetimlere ilişkin veriler Şekil 7'de verilmektedir.

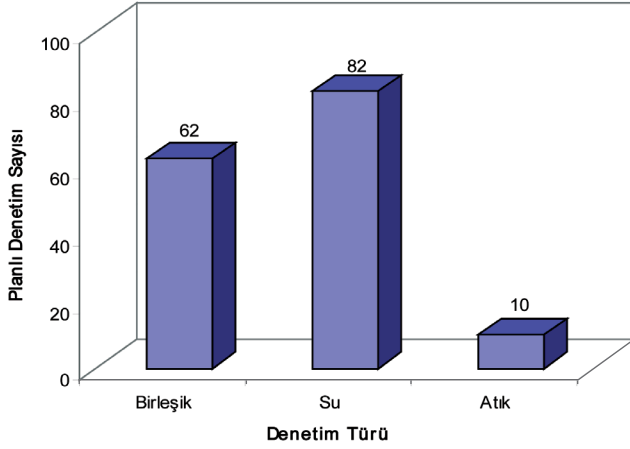

2009 yılında 08 Ocak 2009 tarih ve 351 sayılı Bakan Olur'u ile 62 tesis birleşik denetim programına alınmış ve söz konusu denetim programı başarı ile uygulanmıştır. Ayrıca katı atık bertaraf tesisleri inşaatlarının projelerine uygunluğunun tespiti için 10 adet planlı denetim gerçekleştirilmiştir.

Ortam bazlı denetimler kapsamında yürütülen planlı havza denetimleri çerçevesinde 9 havzada 82 tesis denetlenmiş, deşarj noktalarından numune alınarak analizleri yapılmıştır. Ayrıca söz konusu

havzalarda su kalitesinin izlenmesi amacıyla nehir boyunca da numuneler alınmıştır. 2009 yılı içerisinde gerçekleşen havza denetimlerine ilişkin bilgi Tablo 7'de yer almaktadır.

Şekil 7 - ÇYGM tarafından gerçekleştirilen planlı denetimler

Havza	Tesis Sayısı
Gediz Havzası	13
Akarçay Havzası	7
Kızılırmak Havzası	7
Büyük Menderes Havzası	10
Ergene Havzası	10
Fırat - Dicle Havzası	10
Sakarya Havzası	10
Yeşilirmak Havzası	11
Van Gölü Havzası	4
Toplam	82

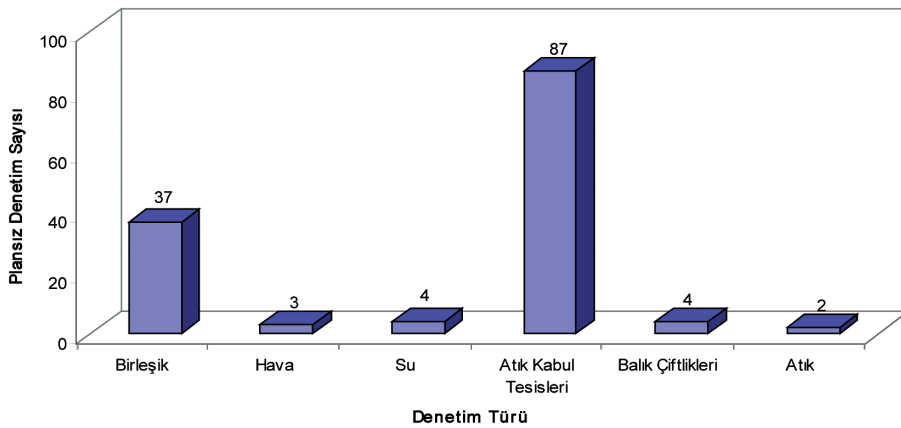
Tablo 7 - ÇYGM tarafından gerçekleştirilen havza denetimleri

2009 yılı içerisinde ÇYGM tarafından gerçekleştirilen plansız denetimler ise Şekil 8'de görülmektedir. ÇYGM'ye gelen şikâyetler sonucunda, 37 tesiste birleşik denetim uygulanmış olup, 3 tesis

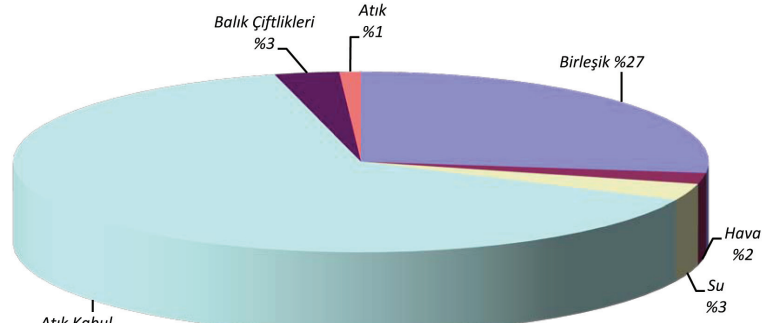
hava emisyonları ile ilgili denetlenmiştir. İzmir ili Tire ilçesinde atıksu deşarjı yapan 4 tesiste ani denetim yapılmıştır. Ayrıca atık kabul tesisleri ve balık çiftlikleri de plansız denetimler kapsamında denetlenmiştir.

Su numunesi alınırken

Şekil 8 - ÇYGM tarafından gerçekleştirilen plansız denetimler

Şekil 9 - ÇYGM tarafından yapılan plansız denetimlerin dağılımı

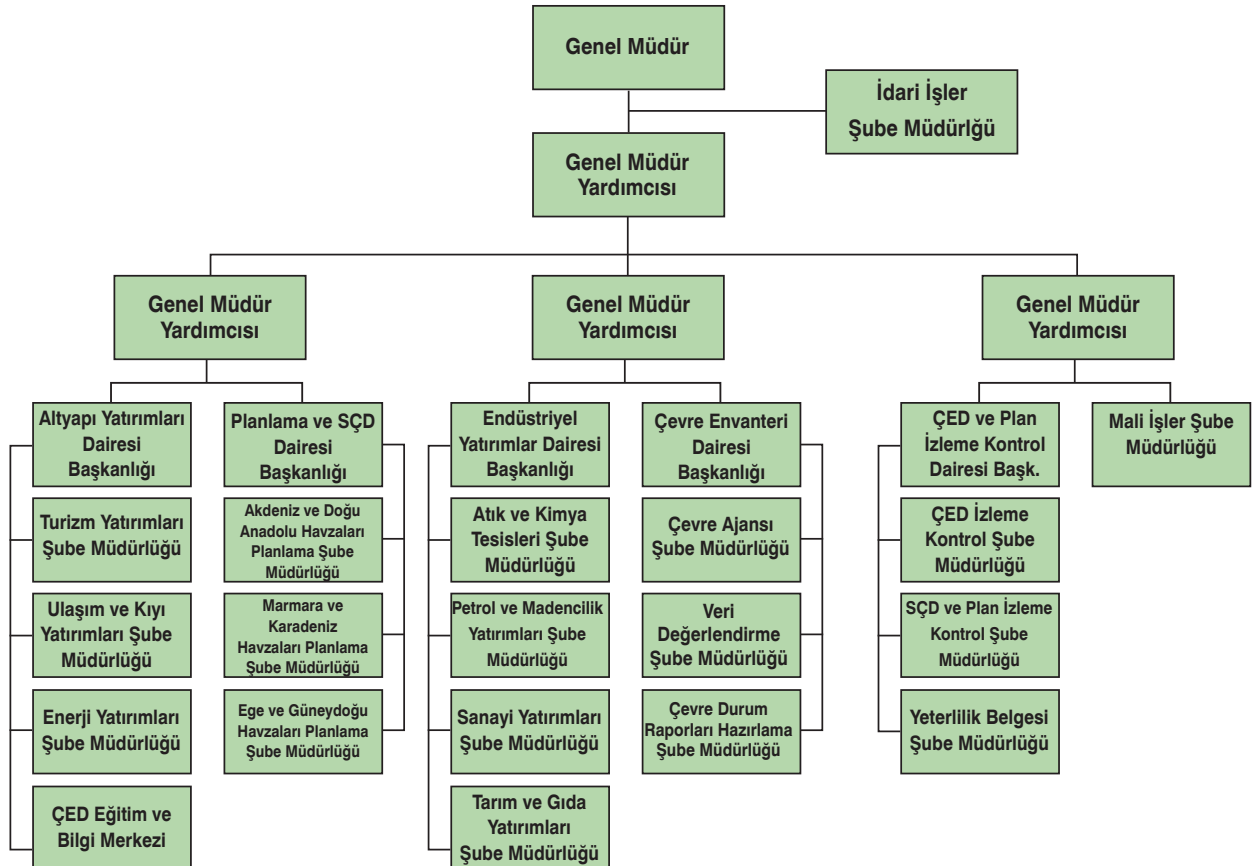

Şekil 10 - ÇYGM denetimleri için karşılaştırma

4.2. Çevresel Etki Değerlendirmesi ve Planlama Genel Müdürlüğü İzleme-Kontrol Faaliyetleri

ÇEDPGM tarafından 2009 yılı içerisinde 680 faaliyet için izleme ve kontrol çalışması yürütülmüştür. Söz konusu çalışmalar ÇED İzleme ve Kontrol Şube

Müdürlüğü'nde görev alan 14 kişilik teknik personel ile gerçekleştirilmiş olup, çalışmaların tümü yıllık bir plan çerçevesinde yapılmıştır.

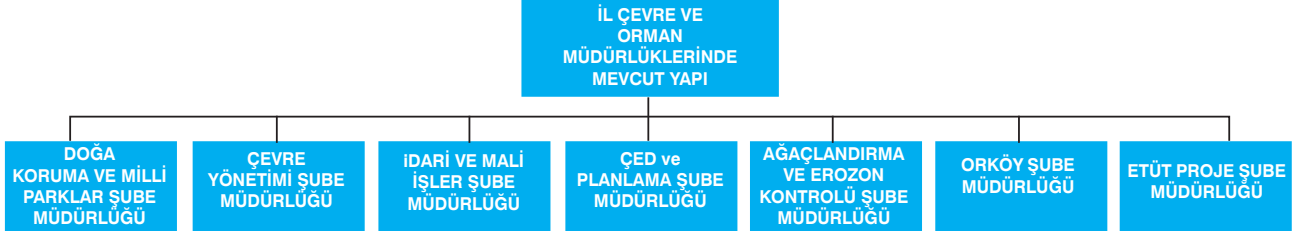
Şekil 11 - ÇEDPGM organizasyon şeması

4.3. İl Çevre ve Orman Müdürlükleri Denetim Faaliyetleri

İÇOM organizasyon şeması Şekil 12'de görülmekte olup, denetim faaliyetleri Çevre Yönetimi Şube Müdürlüğü ve ÇED ve Planlama Şube Müdürlüğü personeli tarafından yürütülmektedir. Ekte verilmekte olan tabloda da görüleceği üzere bazı illerde personel sayısının azlığı nedeniyle söz konusu iki şube müdürlüğü birleşik durumdadır ve

tek bir şube müdürü bulunmaktadır. Tüm İÇOM'larda 900 personel bulunmakta olup bu sayıya şube müdürleri de dahildir ve çevre denetimleri yaklaşık 800 kişilik bir personel kadrosu ile yapılmaktadır.

81 İÇOM tarafından yürütülen planlı ve plansız denetimlere ilişkin veriler sırasıyla Şekil 13 ve Şekil 15'te görülmektedir. İllere göre denetim sayıları ekte verilmektedir.

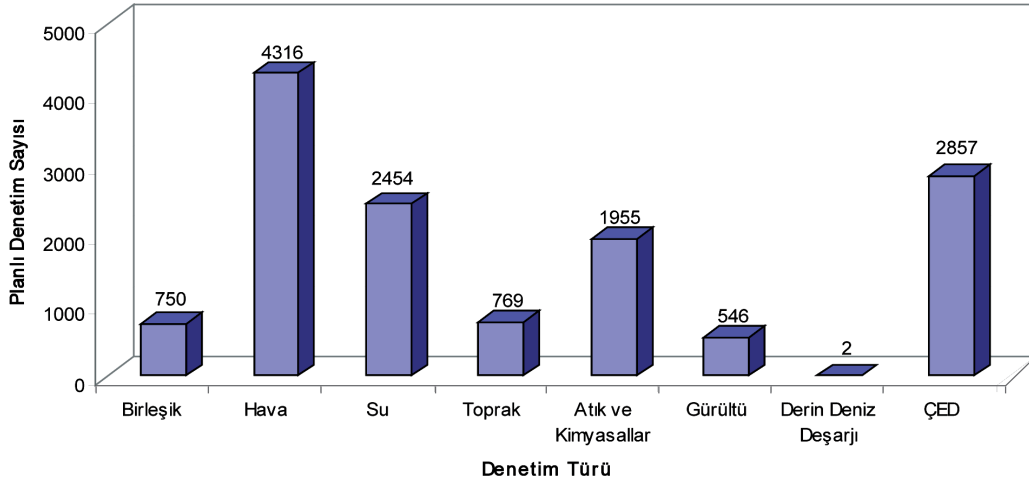

Şekil 12 - İÇOM organizasyon şeması

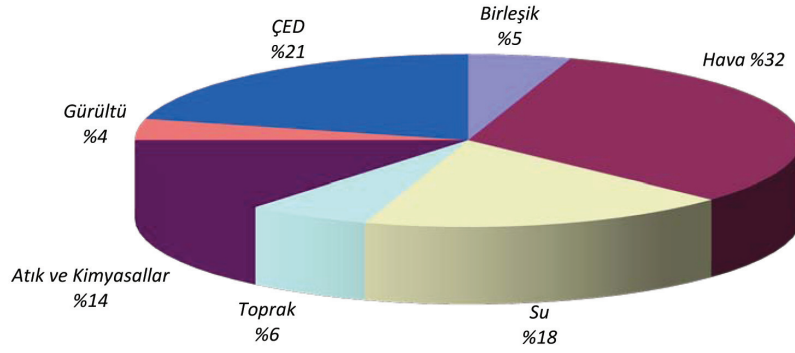

Şekil 14 incelendiğinde, İÇOM'lar tarafından gerçekleştirilen planlı denetimlerin büyük bir kısmının %32'lik pay ile hava kirliliği konusunda yapıldığı görülmektedir. Hava kirliliği denetimlerini %21'lik

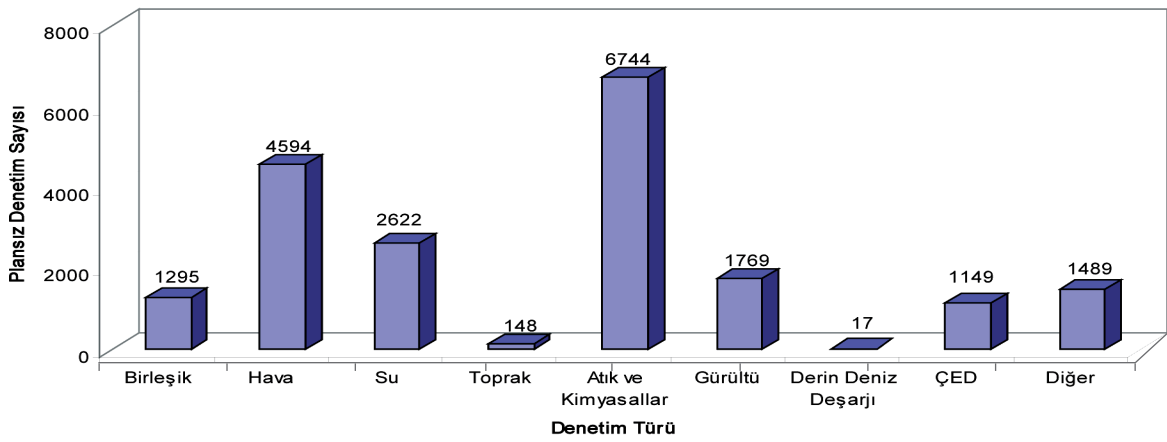
payla ÇED izleme ve kontrol faaliyetleri, %18'lik payla su kirliliği ve %14'lük payla atık ve kimyasallar konusundaki denetimler izlemektedir.

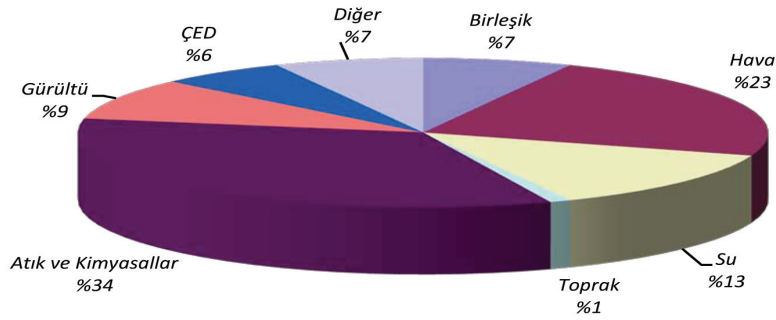
Şekil 13 - 81 İÇOM tarafından gerçekleştirilen planlı denetimler

Şekil 14 - 81 İÇOM tarafından gerçekleştirilen planlı denetimlerin dağılımı

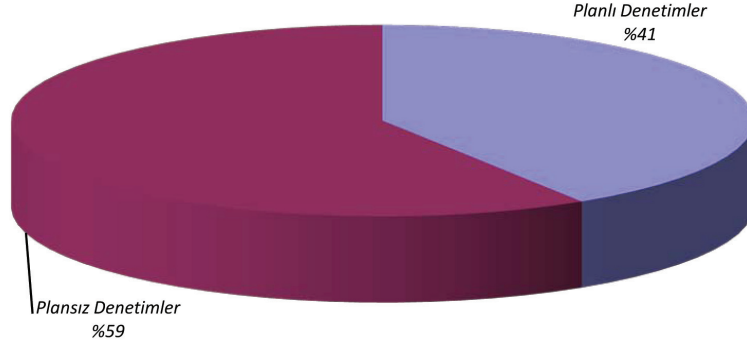
Şekil 15- 81 İÇOM tarafından gerçekleştirilen plansız denetimler

Şekil 16 - 81 İÇOM tarafından gerçekleştirilen plansız denetimlerin dağılımı

Şekil 16 incelendiğinde, İÇOM'lar tarafından yapılan plansız denetimlerin büyük bir kısmının %34'lük payla atık ve kimyasallar konusunda olduğu görülmektedir. Atık denetimlerini, sırasıyla, %23 ile hava kirliliği, %13 ile su kirliliği ve %9 ile gürültü izlemektedir. Plansız denetimlerde "diğer" şeklinde değerlendirmeye alınanlar çoklu ortam denetimleridir ve bunlar denetimler de %7'lik bir paya sahiptir. Çoklu ortam denetimleri, iki veya daha fazla ortamın

denetlendiği denetimlerdir. 2009 yılı içerisinde İÇOM tarafından 13.649 planlı denetim, 19.827 plansız denetim yapılmıştır. Gerçekleşen toplam denetim sayısı 33.476'dır. Planlı ve plansız denetimlere ilişkin karşılaştırma Şekil 17'de verilmektedir. Söz konusu şekilde de görüldüğü üzere denetimlerin %41'ini planlı denetimler, %59'unu ise plansız denetimler oluşturmaktadır.

Şekil 17 - İÇOM denetimleri için karşılaştırma

Tesislerin yoğun olarak faaliyet gösterdiği bazı illere ait planlı ve plansız denetim sayıları Tablo 8'de verilmiştir.

Tablo 8'de görüleceği üzere, 2009 yılında sanayinin yoğun olduğu büyük kentlerde çevre denetimleri büyük bir oranda plansız bir şekilde yapılmıştır. 5. Bölümde de irdelendiği üzere, çevre

denetimlerinde şikâyet üzerine yapılan denetimler önemli bir paya sahip olduklarından, çoğu İÇOM'da çevre denetimlerini şikâyet denetimleri, dolayısıyla plansız denetimler yönlendirmektedir. Bununla birlikte Tekirdağ ve Adana İl Çevre ve Orman Müdürlüklerinin planlı denetimler konusunda önemli bir yol almış olduğu görülmektedir.

İÇOM	Planlı Denetim Sayısı	Plansız Denetim Sayısı	Planlı Denetim Yüzdesi
Adana	1.074	726	60
Ankara	225	826	21
İstanbul	196	4.958	4
İzmir	102	1.699	6
Kocaeli	20	905	2
Tekirdağ	940	26	97
Tüm İÇOM	13.649	19.827	41

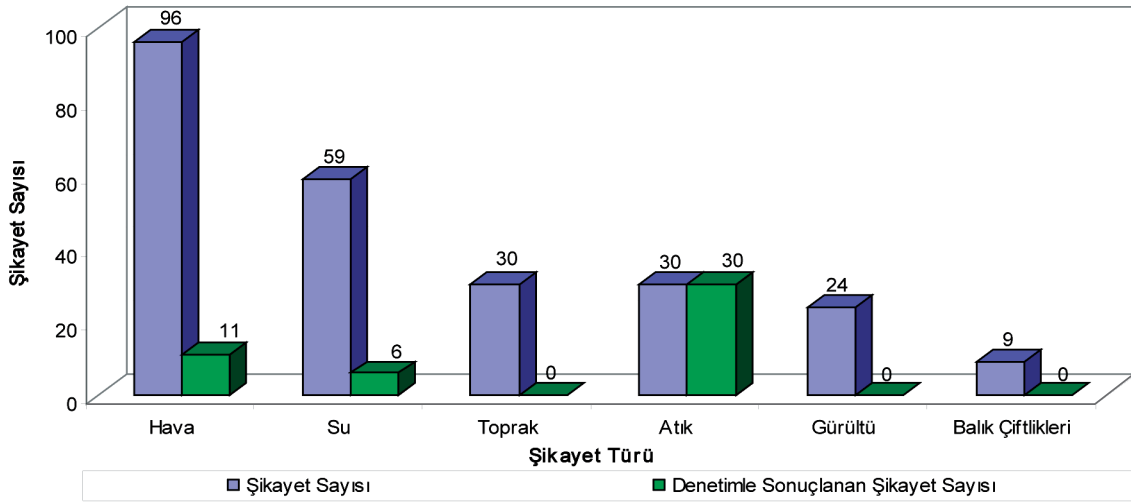
Tablo 8 - illere göre denetim sayıları

5. ŞİKÂyetLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

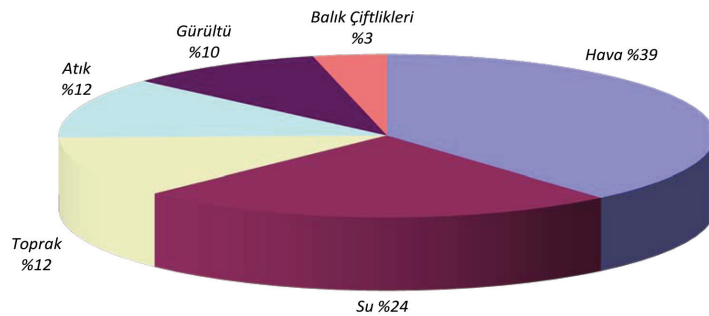
Çevre ve Orman Bakanlığı'na gerek yazılı olarak gerekse telefon ve elektronik ileti ile gelen şikâyetler Bakanlıkça değerlendirilerek gerekli görülen durumlarda Bakanlık merkez tarafından denetim gerçekleştirilmektedir.

2009 yılında ÇYGM'ye gelen şikâyet sayısı ve denetimle sonuçlanan şikâyetlere ilişkin veriler

Şekil 18'de görülmektedir. ÇYGM'ye ulaşan toplam şikâyet sayısı 248, denetimle sonuçlanan şikâyet sayısı 47'dir. Şikâyetlerin %19'u için ÇYGM tarafından denetim gerçekleştirilmiştir. Geri kalan şikâyetler ise, söz konusu şikâyetin gerçekleştiği bölgeye İÇOM'un daha yakın olması nedeniyle şikâyet ilgili İÇOM'a bildirilerek sonuçlanması istenmektedir.

Şekil 18 - ÇYGM'ye gelen şikâyetler

Şekil 19 - ÇYGM'ye gelen şikâyetlerin dağılımı

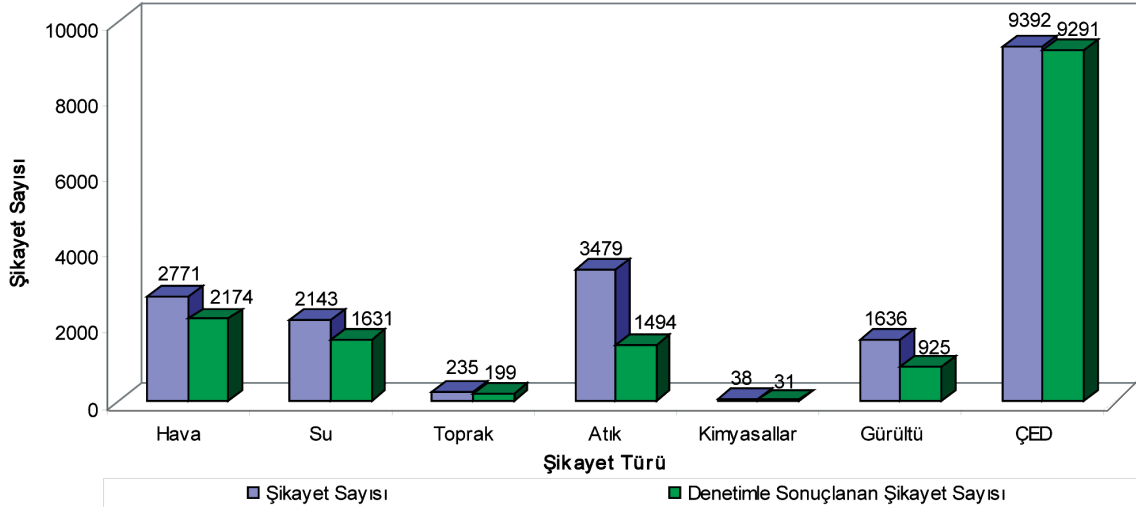
Şekil 19 incelendiğinde, Bakanlığa gelen şikâyetlerin büyük bir kısmının %39 ile hava kirliliği konusunda olduğu görülmektedir. Hava kirliliğini %24 ile su kirliliği, %12 ile atık konusu ve toprak kirliliği izlemektedir.

81 İÇOM'a 2009 yılı içinde gelen şikâyetlere ilişkin veriler Şekil 20'de verilmiştir. İÇOM'a gelen toplam şikâyet sayısı 19.694, denetimle sonuçlanan şikâyet sayısı ise 15.745'tir. Bu durumda İÇOM, 2009 yılında gelen şikâyetlerin %80'ini denetimle sonuçlandırmıştır.

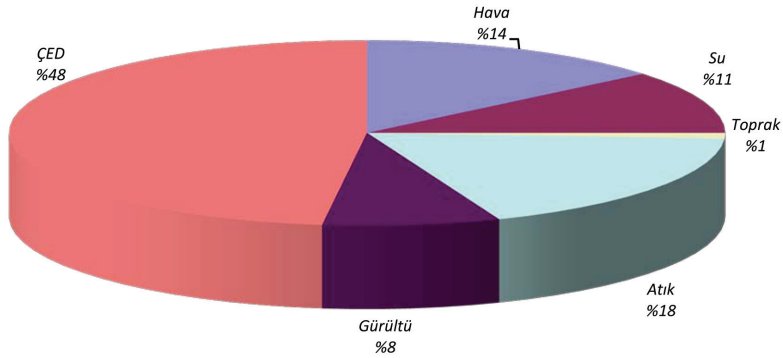
Tablo 12 incelendiğinde İÇOM'lar tarafından toplam 33.476 tane denetim yapıldığı görülmektedir. Bu denetimlerin 15.745 tanesinin şikâyet üzerine yapılan denetimler olduğu bilindiğinden, İÇOM'lar tarafından yapılan denetimlerin %47'sinin şikâyet üzerine gerçekleştirildiği ortaya çıkmaktadır. Bu oldukça büyük bir orandır ve İÇOM denetimlerini

genelde şikâyetlerin yönlendirdiği görülmektedir.

Şekil 21 incelendiğinde, İÇOM'lara gelen şikâyetlerin büyük bir kısmının %48 ile ÇED üzerine olduğu görülmektedir. ÇED'i, %18 ile atık konusu, %14 ile hava kirliliği ve %11 ile su kirliliği izlemektedir.

Şekil 20-81 İÇOM'a gelen şikâyetler

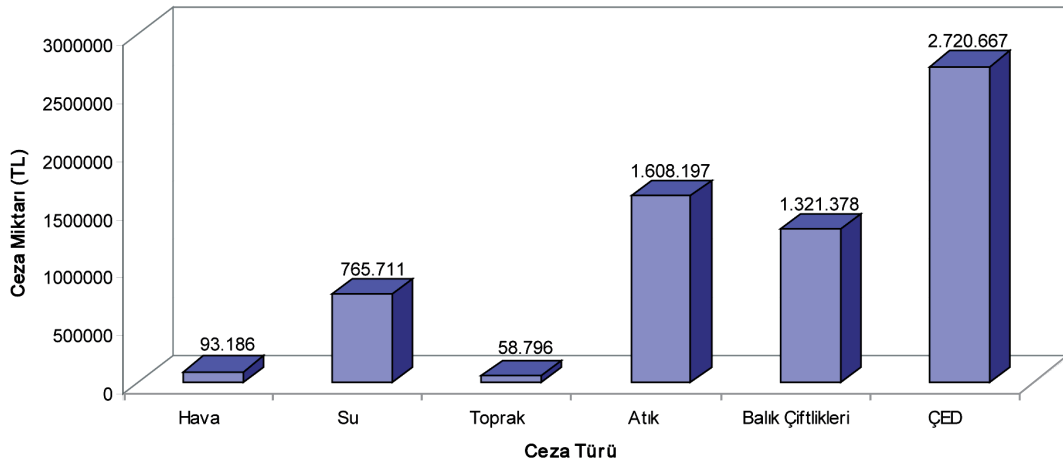
Şekil 21 - 81 İÇOM'a gelen şikâyetlerin dağılımı

6. İDARİ YAPTIRIM UYGULAMALARI

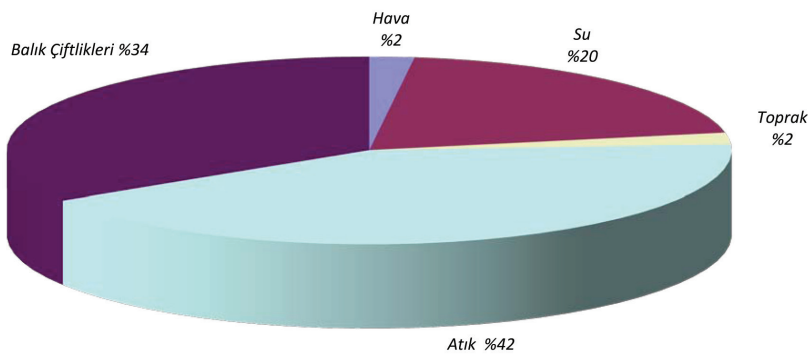
Yapılan çevre denetimleri sırasında uygunsuzluk tespit edilmesi halinde Çevre Kanunu Madde 20 kapsamında idari para cezaları uygulanmaktadır.

ÇYGM tarafından gerçekleştirilen 291 denetim

sonucunda uygulanan idari para cezaları Şekil 22'de görülmektedir. 2009 yılında ÇYGM tarafından uygulanan ceza miktarı 3.847.268 TL'dir. Söz konusu cezaların ceza türlerine göre dağılımı Şekil 23'te görülmektedir.

Şekil 22 - ÇYGM ve ÇEDPGM tarafından uygulanan idari para cezaları

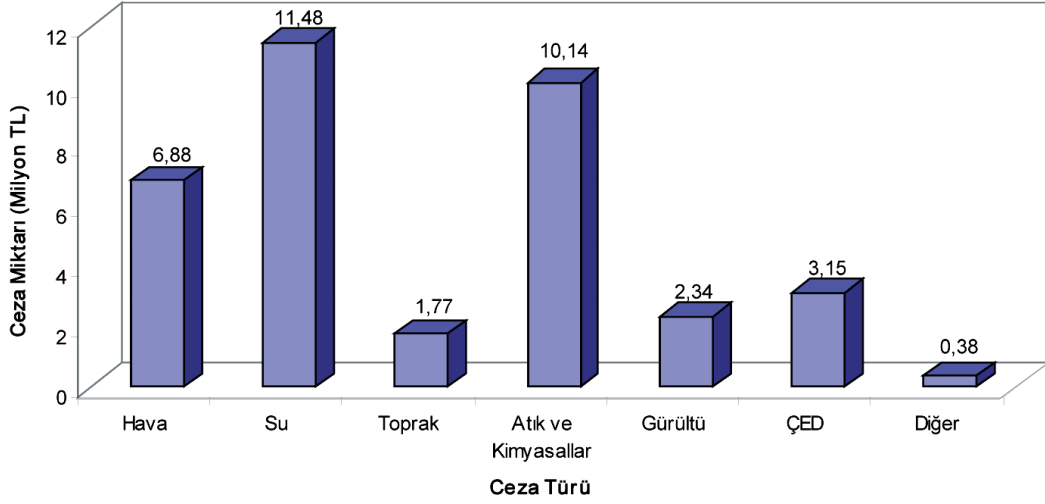

Şekil 23 - ÇYGM tarafından uygulanan cezaların dağılımı

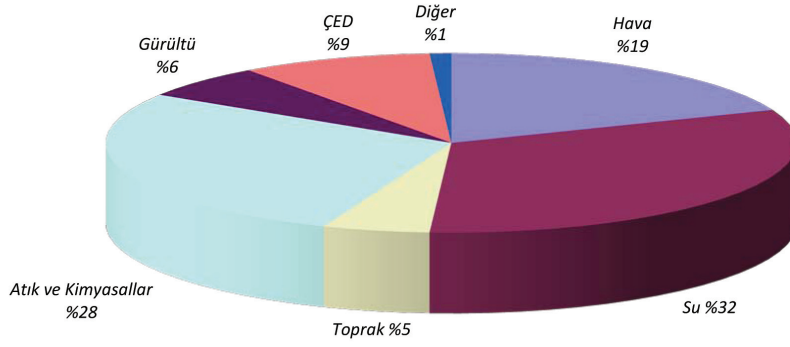
Şekil 23 incelendiğinde, ÇYGM tarafından uygulanan idari para cezalarında en büyük pay %42 ile atık yönetimi olmuştur. Atık yönetimini %34'lük dilim ile balık çiftlikleri ve %20'lik dilim ile su kirliliği izlemektedir. ÇEDPGM tarafından gerçekleştirilen 680 izleme ve kontrol çalışması sonucunda 2.720.667 TL ceza uygulanmıştır.

81 İÇOM tarafından gerçekleştirilen 33.476 denetim sonucunda uygulanan cezalar Şekil 24'te görülmektedir. 2009 yılında İÇOM tarafından uygulanan toplam ceza 36.142.451 TL'dir. Söz konusu cezaların ceza türlerine göre dağılımı Şekil 25'de verilmiştir. İllere göre ceza miktarları ekte yer almaktadır.

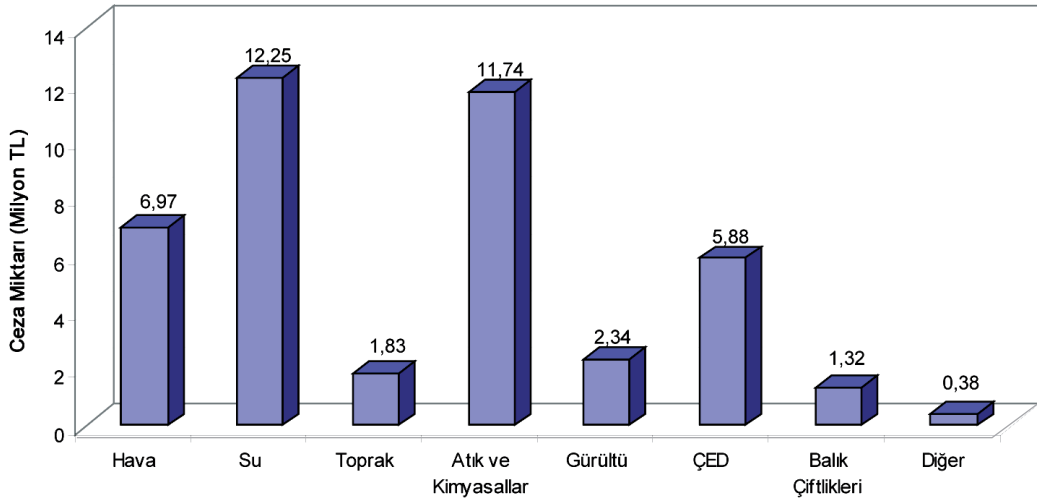
Şekil 24 - 81 İÇOM tarafından uygulanan idari para cezaları

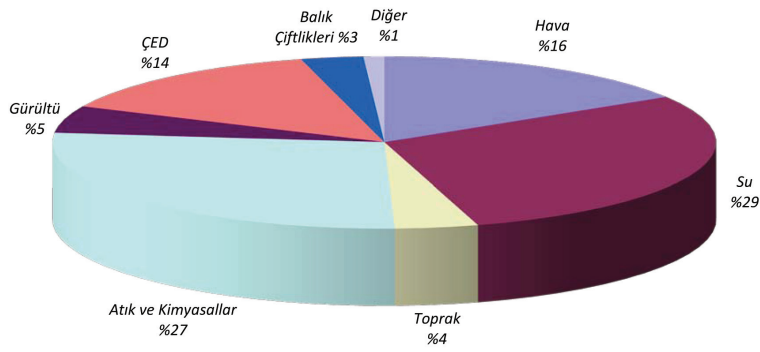
Şekil 25 - 81 İÇOM tarafından uygulanan cezaların dağılımı

İÇOM'lar tarafından uygulanan idari para cezalarının dağılımını gösteren Şekil 25 incelendiğinde, en büyük pay %32'lik dilimle su kirliliği cezaları olmaktadır. Su kirliliğini %28'lik dilimle atık konusu ve %19'luk dilimle hava kirliliği

cezaları izlemektedir. 2009 yılında Çevre ve Orman Bakanlığınca uygulanan toplam ceza miktarı 42.710.386 TL'dir. Söz konusu cezalara ilişkin ceza türleri ve cezaların dağılımı Şekil 26 ve Şekil 27'de görülmektedir.

Şekil 26 - Toplam ceza miktarı

Şekil 27 - Toplam ceza miktarının dağılımı

Bakanlık merkez ve İÇOM'lar tarafından uygulanan idari para cezalarının dağılımını gösteren Şekil 27 incelendiğinde, çevre mevzuatı kapsamında uygulanmış olan idari para cezası miktarının büyük bir kısmını su kirliliği ve atık yönetimi konusundaki uygunsuzluklar nedeniyle uygulanan cezaların oluşturduğu görülmektedir. Su kirliliği ile ilgili uygunsuzluklara kesilen idari para cezaları toplam cezaların %29'unu, atık yönetimi konusunda kesilen cezalar toplam cezaların %27'sini ve hava kirliliği konusunda kesilen cezalar ise toplam cezaların %16'sını oluşturmaktadır. Bunları %14'lük dilime sahip olan ÇED konusunda uygulanan idari para cezaları izlemektedir.

Çevre Kanunu, Madde 12'de denetim yetkisinin gerektiğinde Bakanlıkça;

- İl özel idarelerine,
- Çevre denetim birimlerini kuran belediye başkanlıklarına,
- Denizcilik Müsteşarlığına,
- Sahil Güvenlik Komutanlığına,
- 13/10/1983 tarihli ve 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanununa göre belirlenen denetleme görevlilerine devredileceği hükmünü getirmiştir.

Yine Çevre Kanunu Madde 24 gereğince denetim yapma yetkisi devredilen kurum ve mercilere yaptırım uygulama yetkisi de verilmektedir.

Bu kapsamda Bakanlık;

29 Haziran 2006 tarihinde yayımlanan 2006/16 sayılı Yetki Devri Genelgesi ile Gürültü konusunda yetki devri yapılacak belediyelerde aranacak özellikler belirlenmiştir. Bu genelge uyarınca 2009 yılı sonuna kadar 11 tanesi büyükşehir belediye başkanlığı olmak üzere toplam 69 belediyeye gürültü konusunda denetim ve yaptırım yapma yetkisi verilmiştir.

21 Haziran 2006 tarihinde yayımlanan 2006/13

sayılı Yetki Devri Genelgesi ile Gemilerden Kaynaklanan Kirliliğin Denetimi ve Yaptırım Uygulanması konusunda yetki devri yapılacak kurum ve kuruluşlarda aranacak özellikler belirlenmiştir. Bu genelge uyarınca 2009 yılı sonuna kadar Denizcilik Müsteşarlığı, Sahil Güvenlik Komutanlığı ve İstanbul, Kocaeli, Antalya ve Mersin büyükşehir belediye başkanlıklarına denetim ve yaptırım yapma yetkisi verilmiştir.

29 Haziran 2006 tarihinde yayımlanan 2006/19 sayılı Yetki Devri Genelgesi ile Katı Yakıtların (kömür vb) Denetimi ve Yaptırım Uygulanması konusunda yetki devri yapılacak kurum ve kuruluşlarda aranacak özellikler belirlenmiştir. Bu genelge uyarınca 2009 yılı sonuna kadar 162 belediye başkanlığına denetim ve yaptırım yapma yetkisi verilmiştir. Bu belediye başkanlıklarının 11 tanesi büyükşehir, 28 tanesi il belediyesi ve geriye kalanlar ise ilçe belediyelerdir.

20 Mayıs 2008 tarihinde yayımlanan 2008/06 sayılı Yetki Devri Genelgesi ile Hafriyat Atıkları konusunda yetki devri yapılacak belediyelerde aranacak özellikler belirlenmiştir. Bu genelge uyarınca 2009 yılı sonuna kadar Adapazarı, İstanbul ve Kocaeli büyükşehir belediye başkanlıklarına hafriyat atıkları konusunda denetim ve yaptırım yapma yetkisi verilmiştir.

Çevre Kanunu Madde 12 uyarınca 2007 yılı Ağustos ayından itibaren 2009 yılı sonuna kadar Bitkisel Atık Yağlar konusunda 57 adet belediyeye denetim ve yaptırım yapma yetkisi verilmiştir. Bakanlık ve Bakanlıkça yetki devri yapılan kurumlar tarafından 2006-2009 yılları arasında uygulanan idari para cezalarına ilişkin bilgi Tablo 9'da yer almaktadır.

Ceza Uygulayan Birim	2006	2007	2008	2009
ÇYGM ve ÇEDPGM	24.000	1.690.182	2.542.552	6.567.935
İÇOM	12.191.700	32.794.910	34.362.370	36.142.451
Sahil Güvenlik Komutanlığı	71.143	261.007	144.822	456.882
Denizcilik Müsteşarlığı	166.539	650.028	663.749	647.000
İstanbul Büyükşehir Belediyesi	2.472.437	9.763.834	14.258.350	5.276.051
Kocaeli Büyükşehir Belediyesi	1.479.651	2.067.043	1.983.635	940.037
Antalya Büyükşehir Belediyesi	18.490	25.468	242.295	560.187
Mersin Büyükşehir Belediyesi	0	31.055	48.478	0
Toplam	16.423.960	47.283.527	54.246.251	50.590.543

Tablo 9 - Yıllara göre uygulanan ceza miktarı (TL)

7. PROJELER VE ULUSLARARASI DENETÇİ AĞLARI ÇALIŞMALARINA KATILIM

7.1. IMPEL Ağı Çalışmalarına Katılım

IMPEL Ağı (European Network for the Implementation and Enforcement of Environmental Law - Çevre Mevzuatının Uygulanması ve Yaptırımı Avrupa Birliği Ağı), ilk olarak, çevre mevzuatının uygulanması ve yaptırımı ile ilişkili olan Avrupa Birliğine üye ülkelerin çevre ile ilişkili resmi kuruluşlarının (Bakanlık veya Çevre Ajansları) AB Komisyonu ile birlikte kurmuş olduğu resmi olmayan bir ağ idi.

1992 yılından bu yana "gayri resmi" bir kimlikle faaliyetlerine devam etmekte olan IMPEL Ağı'nın, yaşanan bazı finansal sorunların aşılması amacıyla tüzel bir kişiliğe kavuşturulmasına karar verilmiş ve Avrupa Komisyonu tarafından da desteklenen bu karar çerçevesinde IMPEL'in "kar amacı gütmeyen organizasyon (non-profit organisation)" haline getirilmesi kararı alınmıştır. Bu çerçevede hazırlanan dernek tüzük belgesi, 09.05.2008 tarihinde Belçika Resmi Gazetesi'nde yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Bakanlığımızın IMPEL Ağı'na üyeliği 06.03.2009 tarihli ve 2009/14822 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kararlaştırılmıştır.

Çevre ve Orman Bakanlığı, Avrupa Birliği (AB) ülkelerinde görev yapan denetçilerden oluşan IMPEL Ağı faaliyetlerine 2005 yılından bu yana aktif olarak katılmaktadır. Söz konusu ağ AB üyesi 27 ülke, Türkiye, Hırvatistan, Norveç, İzlanda ve Makedonya'dan oluşmaktadır. IMPEL'in amaçları şu şekildedir;

- *Avrupa Birliği Çevre Mevzuatının etkin biçimde uygulanması ve yaptırımının sağlanarak çevrenin korunmasına katkıda bulunmak,*
- *Avrupa Birliği Çevre Mevzuatının daha etkin uygulanmasının sağlanması konusunda gelişim kaydetmek amacıyla yeni katılan ülkeler, aday ülkeler ve Avrupa Ekonomik Alanı*

4. IMPEL Konferansı – Romanya

ülkeleri de dâhil Avrupa Birliği üzerinde gerekli etkiyi yaratmak,

• **AB Çevre Mevzuatının en geniş anlamda uygulanması ve yaptırımının sağlanmasında yetkili ulusal, bölgesel veya yerel otoriteler (örneğin bakanlıklar, düzenleyiciler, kurumlar ve denetim birimleri) arasında bilgi ve deneyim paylaşımını artırmak.**

2001 yılında Avrupa Parlamentosu ve Konseyi, IMPEL Ağı tarafından hazırlanmış olan 4 Nisan 2001 tarih ve 2001/331/EC sayılı Çevre Denetimleri İçin Minimum Kriterler Tavsiye Kararları'nı (RMCEI) kabul etmiştir. Tavsiye kararının amacı tüm Üye Ülkelerde, Topluluk çevre mevzuatı ile uyumu güçlendirmek ve yasanın daha tutarlı şekilde uygulanması ve yaptırımına katkıda bulunmaktır.

Tavsiye kararı; Topluluk çevre mevzuatı kapsamında hava emisyonları, su deşarjı, atık boşaltımı veya geri kazanım faaliyetleri açısından yetki, izin veya lisansa tabi olan işletmelerin, tesis veya faaliyetlerin çevre denetimleri için rehber ilkeleri belirlemektedir.

Bakanlık, IMPEL Ağının 3-5 Haziran 2009 tarihleri arasında Çek Cumhuriyeti'nin Prag şehrinde ve 2-4 Aralık 2009 tarihleri arasında İsveç'in Stokholm şehrinde yapılan 2 Genel

Kuruluna katılım sağlamıştır. IMPEL Ağı faaliyetleri kapsamında Romanya'nın Sibiu şehrinde 23-25 Eylül 2009 tarihleri arasında düzenlenmiş olan 4. IMPEL Konferansına Bakanlığımız tarafından katılım sağlanmış ve konferansta "Networking for Environmental Inspections in TURKEY" isimli sunum yapılmıştır.

7.2. ECENA Ağı Çalışmalarına Katılım

Bakanlık aynı zamanda 2005 yılında kurulmuş olan Katılım Ülkeleri için Çevresel Uygunluk ve Yaptırım Ağı (ECENA) faaliyetlerine de katılım sağlamaktadır. Söz konusu ağda Türkiye'nin yanı sıra, Arnavutluk, Bosna Hersek, Makedonya, Sırbistan, Hırvatistan, Karadağ ve Kosova bulunmaktadır. Bugüne kadar birçok etkinlikte bulunmuş olan ağ, IMPEL ile ortak çalışmalar da yapmıştır. Ağın amacı, belirtilen ülkelerde yürütülen AB çevre mevzuatının içselleştirme, uygulama ve yaptırım çalışmalarının etkinliğinin artırılması, denetim birimlerinin veriminin yükseltilmesi ve bilgi ve deneyimlerin paylaşılmasıdır.

ECENA Ağı faaliyetleri kapsamında 30 Haziran - 2 Temmuz 2009 tarihleri arasında Makedonya'nın Ohrid şehrinde düzenlenen Birinci Karşılıklı Değişim Programı çerçevesinde ülkelerin kendi yaptıkları çalışmalar aktarılmış, bilgiler paylaşılmış ve yerinde uygulamalı çevre denetimi çalışmasına katılım sağlanmıştır.

ECENA Birinci Karşılıklı Değişim Programı – Makedonya

7.3. IMPEL ve ECENA Aracılığıyla Çevre Yasasının Uygulanması ve Yaptırımında Kapasite Geliştirilmesi Projesi

Aracılığıyla Çevre Yasasının Uygulanması ve Yaptırımında Kapasite Geliştirilmesi Projesi

2008 yılında başlamış olan IMPEL ve ECENA Aracılığıyla Çevre Yasasının Uygulanması ve Yaptırımında Kapasite Geliştirilmesi Projesi 2009 yılı sonunda tamamlanmıştır. Söz konusu proje kapsamında gerçekleştirilen 2009 yılı faaliyetleri Tablo 10'da verilmiştir.

Büyük Endüstriyel Kazalar (SEVESO II) Direktifi Eğitimi	İzmir	16-19 Mart 2009
Gözden Geçirme Çalışması	Ankara, Kocaeli	29 Eylül-9 Ekim 2009
Çevresel Denetimler için Minimum Kriterler Eğitimi	İstanbul	12-13 Ekim 2009

Tablo 10 - 2009 yılı proje faaliyetleri

16-19 Mart 2009 tarihleri arasında İzmir'de gerçekleşen SEVESO II Direktifi Eğitimi'nde Bakanlık merkez ve İÇOM'dan yerel denetçiler, proje uzmanları tarafından eğitilmiş olup, eğitim kapsamında saha uygulaması da gerçekleştirilmiştir.

29 Eylül – 09 Ekim 2009 tarihleri arasında, proje faaliyetleri kapsamında Avrupa Parlamentosu ve Konseyi'nin 4 Nisan 2001 tarihli 'Çevresel Denetimler için Minimum Kriterler Tavsiye Kararları' çerçevesinde proje uzmanları tarafından Türkiye'deki çevre denetim sisteminin gözden geçirilmesi çalışması gerçekleştirilmiştir. Söz konusu Gözden Geçirme Çalışması sırasında Çevre ve Orman Bakanlığı'nın merkezdeki ilgili birimlerinin yanı sıra Ankara ve Kocaeli İÇOM ziyaret edilerek ve TOBB ve bazı sanayi odaları ile toplantı düzenlenerek Türkiye'deki çevre denetim sistemi hakkında ayrıntılı şekilde bilgi toplanmıştır. Çalışma sonucunda Türkiye'deki çevre denetim sisteminin Çevresel Denetimler için Minimum

Kriterler Tavsiye Kararları ile uyum düzeyini irdeleyen bir rapor hazırlanmıştır.

12-13 Ekim 2009 tarihleri arasında İstanbul'da gerçekleştirilen Çevresel Denetimler için Minimum Kriterler Eğitimi'nde ise 2008 yılında yine aynı proje kapsamında eğitilmiş olan yerel eğitimciler, İÇOM personeline eğitim vermiştir. Böylece, proje kapsamında daha önce 2008 yılında Bakanlıktan personelin eğitimcilerin eğitimi gerçekleştirilmiş daha sonra 2009 yılında bu eğitimciler İstanbul'da İÇOM personeline eğitim vermişlerdir. Söz konusu eğitime proje uzmanları, eğitimin nasıl verildiğini incelemek amacıyla, yalnızca gözlemci olarak katılmıştır.

Proje kapsamında verilen bu eğitim, numune alma ve çevre mevzuatında idari yaptırım gibi hususların da eklenmesiyle Çevre Denetim Yönetmeliği kapsamında çevre denetim görevlisi eğitimi olarak Bakanlık merkez ve İÇOM'da çalışan personele verilmektedir.

Büyük Endüstriyel Kazalar (SEVESO II) Direktifi Eğitimi - İzmir

Büyük Endüstriyel Kazalar (SEVESO II) Direktifi Eğitimi - İzmir

Çevresel Denetimler için Minimum Kriterler Eğitimi – İstanbul

8. EĞİTİM FAALİYETLERİ

8.1. Çevre Denetim Görevlisi Eğitimleri

Çevre Denetimi Yönetmeliği'nin 35 inci maddesi gereğince Çevre Denetim Görevlisi olabilmek için çevre denetimi eğitimi ve uluslararası yetkili kılınmış ve belgelendirilmiş kişi veya kuruluşlarca düzenlenen ISO 14001 Çevre Tetkik Görevlisi Eğitimi'nin alınması gerekmektedir. Bu kapsamda 2006 yılından bu yana Bakanlığımızın Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü, ÇEDP Genel Müdürlüğü ve İl Çevre ve Orman Müdürlüklerinde çalışan personele söz konusu eğitimler verilmektedir.

2006 yılında, Çevre Denetimi Yönetmeliği kapsamında Bakanlık merkez teşkilatı tarafından uygulanan birleşik denetimlerin yaygınlaştırılması kararı alınmış ve Adana, Ankara, Bursa, İzmir ve Tekirdağ'ı kapsayan 5 İl Çevre ve Orman Müdürlüğü, 2007 yılında da Antalya, Balıkesir, Denizli, Eskişehir, Gaziantep, Kayseri, Kocaeli, Konya, Manisa, Mersin ve Sakarya'yı kapsayan 11 İl Çevre ve Orman Müdürlüğü'ne eğitimler verilmiştir. Söz konusu eğitimler, 2008 yılında da 24 İl Çevre ve Orman Müdürlüğünde çalışan personele verilen eğitim ile devam etmiştir.

Çevre Denetim Görevlisi yetiştirmek amacıyla 2009 yılında 24 İl Çevre ve Orman Müdürlüğünde çalışan denetçi adaylarına iki tür eğitim verilmiştir.

İlk olarak, Bakanlık merkez ve taşra teşkilatında görev yapan 277 kişilik personel Türk Standardları Enstitüsü'nden Çevre Tetkik – Baş Tetkik Görevlisi Eğitimi'ni almıştır.

Çevre Denetim Yönetmeliği kapsamında çevre denetim görevlisi adaylarına verilen diğer eğitim ise Bakanlık tarafından verilen Çevre Denetim Görevlisi Eğitimi'dir. Söz konusu eğitimler, 02-06 Kasım 2009, 16-20 Kasım 2009 ve 07-11 Aralık 2009 tarihlerinde toplam 291 kişilik personele 3 grup halinde verilmiştir. 5 günlük eğitimin içeriğinde yer alan konular aşağıda listelenmiştir;

- **Çevre Kanunu ve Çevre Denetimi Yönetmeliği**
- **Çevresel denetimler için minimum kriterler**
- **Planlama, denetim sıklığı, raporlama**
- **Çevre denetim görevlileri için iletişim teknikleri**
- **Numune alma (teorik ve uygulamalı)**
- **Çevre mevzuatında idari yaptırım**

Çevre Denetim Görevlisi Eğitimi – Antalya

Çevre Denetim Görevlisi Eğitimi-Numune alma uygulaması

Çevre Görevlisi Eğitimi iki aşamadan oluşmakta olup birinci aşama temel çevre eğitimini, ikinci aşama ise Çevre Mevzuatı konularını kapsamaktadır. Birinci aşama eğitim günde 7 saat ve 6 gün olarak farklı Üniversitelerin Çevre Mühendisliği Bölümünün 16 öğretim görevlisi tarafından, ikinci aşama eğitim ise Çevre ve Orman Bakanlığının konularında tecrübeli olan 58 teknik personeli tarafından verilmiştir.

Ayrıca 13 Aralık 2009 tarihinde Çevre Görevlisi Sınavı gerçekleştirilmiştir. Çevre Görevlisi sınavına birinci çevre görevlisi eğitimine katılım sağlayan 215 kişi girmiş, sınava girenlerden 114 kişi, 70 ve üzeri puan alarak başarılı olmuş ve başarılı olan kişilere de Çevre Görevlisi Belgesi verilmeye başlanmıştır.

8.2. Çevre Görevlisi Eğitimleri

Çevre Kanunu Ek Madde 2 ile işletmelere çevre yönetim birimi kurmak, çevre görevlisi istihdam etmek veya Bakanlıkça yetkilendirilmiş kurum ve kuruluşlardan bu amaçla hizmet almak zorunluluğu getirilmiştir.

Bu kapsamda Çevre Görevlisi ile ilgili daha ayrıntılı düzenleme ÇDY ve bu yönetmeliğe dayanılarak 4 Kasım 2009 tarih ve 27396 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe giren Çevre Denetimi Yönetmeliği ve Çevre Kanununca Alınması Gereken İzin ve Lisanslar Hakkında Yönetmelik Kapsamında Çevre Görevlilerine, Çevre Danışmanlık Kurum ve Kuruluşlarına Yeterlik Verilmesi Hakkında Tebliğ ile yapılmış olup ÇDY’de aşağıdaki şekilde tanımlanmıştır;

“Faaliyetleri sonucu çevre kirliliğine neden olan ve/veya neden olabilecek ve Çevre Kanununa göre yürürlüğe konulan düzenlemeler uyarınca denetime tâbi kurum, kuruluş veya işletmelerin faaliyetlerinin mevzuata uygunluğunu, alınan tedbirlerin etkili olarak uygulanıp uygulanmadığını değerlendiren, tesis içi yıllık iç tetkik programları düzenleyen tesiste veya çevre yönetim hizmeti veren firmada çalışan görevli”

Bu kapsamda iki kez Çevre Görevlisi Eğitimi yapılmıştır. İlk eğitim 9-25 Kasım 2009 tarihlerinde gerçekleşmiş olup, eğitime 223 kişi katılmıştır. 7-23 Aralık 2009 tarihlerinde gerçekleşen ikinci eğitime ise 259 kişi katılım sağlamıştır.

9. SONUÇ VE ÖNERİLER

2004 yılında uygulamaya geçen birleşik denetimlerle denetimlerin daha planlı yapılması ve bir denetim sırasında tüm çevresel unsurların gözden geçirilmesi hedeflenmiştir. Böylece denetim sayısı azaltılırken denetimin daha nitelikli ve etkin hale gelmesi amaçlanmıştır.

2009 yılında ÇYGM tarafından 291 denetim gerçekleştirilirken, bu denetimlerin %53'ünün planlı yapıldığı görülmüştür. ÇEDPGM ise 680 izleme ve kontrol çalışmasının tamamını yıllık bir program dahilinde gerçekleştirmiştir. 33.476 denetim yapan İÇOM için planlı denetimlerin %41 olduğu görülmüştür.

2009 yılı içerisinde ÇYGM'ye ulaşan şikâyet sayısının 248 olduğu, bu şikâyetlerin %19'unun ÇYGM tarafından denetimle sonuçlandırıldığı ve geri kalanların İÇOM'lara bildirildiği görülmüştür. İÇOM'lar ise gelen 19.694 şikâyetin %80'ini denetimle sonuçlandırmıştır.

2009 yılında uygulanan idari para cezalarına ilişkin veriler Tablo 11'de verilmiş olup, toplam ceza miktarı 42.710.386 TL'dir.

Uygulayan Birim	Ceza Miktarı
ÇYGM	3.847.268
ÇEDPGM	2.720.667
İÇOM	36.142.451
Toplam	42.710.386

Tablo 11-2009 yılı idari para cezaları (TL)

2009 yılı boyunca uluslararası denetçi ağları olan IMPEL ve ECENA faaliyetlerine aktif olarak katılım sağlanmıştır. Bu faaliyetler AB üyesi ve adaylık sürecinde olan ülkelerdeki denetim ve yaptırım uygulamalarıyla ilgili bilgi alışverişini sağlamıştır.

Bu raporda verilmiş olan veriler değerlendirilmiş olup, denetim sisteminin geliştirilmesi için yapılması önerilenler aşağıda sıralanmıştır;

Ölçüm ve Denetim Dairesi Başkanlığı'nın ikiye ayrılması: Denetim faaliyetlerinin daha etkin yürütülebilmesi için ölçüm ve denetim faaliyetlerini gerektiren birimlerin birbirinden ayrılarak ayrı Daire Başkanlıkları altında faaliyet göstermesi faydalı olacaktır.

İl Çevre ve Orman Müdürlüklerinde Çevre Denetimi Şube Müdürlüklerinin Oluşturulması: İÇOM bünyesinde 'Çevre Denetimi Şube Müdürlüğü' kurularak tüm denetim faaliyetlerinin bu birim tarafından yürütülmesi denetim faaliyetlerinin verimini arttıracaktır. Böylece izin ve benzeri faaliyetlerin denetimlerin önüne geçmesi engellenecektir.

Planlı denetim yüzdesinin artırılması: ÇYGM ve İÇOM için planlı denetim yüzdesinin, sırasıyla, 53 ve 41 olduğu görülmüş olup, bu çerçevede planlı denetim yüzdesinin daha yukarıya taşınması gerekmektedir. Denetimlerin belirli bir zaman dilimi için (örneğin 1 yıl) programının yapılarak gerçekleştirilmesi oldukça önemlidir. Bu rapordaki verilerden de görüldüğü üzere Bakanlık merkez ve taşra teşkilatına çok sayıda şikâyet ulaşmaktadır. Şikâyet sonucu yapılan denetimlerin planlı denetimlerin önüne geçmesinin engellenmesi gerekmektedir. Tüm tesislerin belirli bir plan çerçevesinde denetlenmesinin şikâyet ve şikâyet sonucunda yapılacak denetim sayısında azalma sağlayacağı öngörülmektedir.

Birleşik denetimlerin yaygınlaştırılması: Birleşik denetimlerin yaygınlaştırılmasıyla denetim sayısının azalması, bununla beraber denetim sırasında tüm çevresel unsurlar denetlendiği için denetimden alınan verimin artması beklenmektedir. 2010 yılı sonunda 81 İÇOM gerekli eğitimleri tamamlayarak yaygın bir şekilde birleşik denetim uygulayabilir hale gelecektir. Her ilin personel kaynaklarına uygun yıllık programlar hazırlayarak birleşik denetimleri programda belirtildiği şekilde gerçekleştirmesi oldukça önemlidir. Aynı zamanda şikâyet sonrasında gerçekleşen denetimlerde de birleşik denetim uygulanması denetimden alınan verimi arttıracaktır.

Denetim kayıtları için veritabanı oluşturulması: Bakanlık merkez ve taşra teşkilatı tarafından gerçekleştirilen denetimlere ve uygulanan cezalara ilişkin bilgilerin ve denetçilere ilişkin kayıtların bulundurulacağı bir veritabanının oluşturulması gerekmektedir.

Uluslararası denetçi ağlarına katılımın devam etmesi: IMPEL ve ECENA faaliyetlerine katılıma devam edilmesi ve bu ağlar tarafından

gerçekleştirilen projelerde aktif rol alınması oldukça önemlidir. Ayrıca tüm dünyadaki denetçileri bir araya getiren bir ağ olan INECE ağı toplantılarına katılım, dünya genelindeki uygulamalar hakkında bilgi edinilmesini sağlayacaktır.

Eğitim ihtiyacının belirlenmesi: IMPEL ve ECENA Aracılığıyla Çevre Yasasının Uygulanması ve Yaptırımında Kapasite Geliştirilmesi Projesi kapsamında Bakanlık merkez teşkilatında görev yapan yerel denetçiler eğitilerek Çevresel Denetimler için Minimum Kriterler konusunda eğitim verecek hale gelmiştir. Bundan sonraki dönemde bu konuda eğitimin yerel eğitimciler tarafından verilmesine devam edilmesi, projeler kapsamında ise farklı konularda eğitim alınması gerekmektedir. Bu kapsamda önerilen eğitim başlıkları aşağıda sıralanmıştır;

- Entegre Kirlilik Önleme ve Kontrolü Direktifi ve Mevcut En İyi Teknikler
- Temiz üretim teknolojileri
- Uygunluk teşviki
- İletişim ve müzakere teknikleri

Ulusal denetçi ağının kurulması: Ülke genelinde benzer yaptırım uygulamalarının sağlanması oldukça önemlidir. Bu nedenle yerel denetçiler arasında bilgi alışverişini sağlayacak bir ağın oluşturulması faydalı olacaktır.

EK - İL ÇEVRE VE ORMAN MÜDÜRLÜKLERİNE İLİŞKİN VERİLER

İl Adı	Çevre Yönetimi Şube Müdürlüğü Personel Sayısı	ÇED ve Planlama Şube Müdürlüğü Personel Sayısı	Denetim Sayısı	Ceza Miktarı (TL)
ADANA	22	10	1.800	1.417.159
ADİYAMAN	5		107	97.158
AFYONKARAHİSAR	6	2	110	176.667
AĞRI	1	1	183	31.062
AKSARAY	3		188	99.149
AMASYA	6		82	75.752
ANKARA	19	8	1.051	1.870.175
ANTALYA	15	11	1.068	572.108
ARDAHAN	3		79	52.490
ARTVİN	3		99	290.209
AYDIN	12	9	747	967.913
BALIKESİR	9		792	465.931
BARTIN	2		92	98.612
BATMAN	3		805	7.764
BAYBURT	1		45	0
BİLECİK	4		311	120.865
BİNGÖL	4		39	15.526
BİTLİS	2		69	51.768
BOLU	4	1	102	131.776
BURDUR	4	2	157	54.501
BURSA	22	12	503	2.314.090
ÇANAKKALE	10	4	454	543.695
ÇANKIRI	5		98	57.971
ÇORUM	7	3	436	543.861
DENİZLİ	7	5	229	31.062
DIYARBAKIR	6	1	87	165.626
DÜZCE	4		343	458.078
EDİRNE	4		401	123.545
ELAZIĞ	10	6	587	177.729
ERZİNCAN	3		33	43.755
ERZURUM	10	4	773	293.306
ESKİŞEHİR	7	2	917	337.633
GAZİANTEP	14	6	998	284.905
GİRESUN	11		769	116.401
GÜMÜŞHANE	6		0	0
HAKKARİ	5		136	0

Tablo 12- İllere göre personel sayısı, denetim sayısı ve ceza miktarı

İl Adı	Çevre Yönetimi Şube Müdürlüğü Personel Sayısı	ÇED ve Planlama Şube Müdürlüğü Personel Sayısı	Denetim Sayısı	Ceza Miktarı (TL)
HATAY	8	7	274	2.561.833
IĞDIR	2	2	30	2.000
ISPARTA	16		312	132.677
İSTANBUL	60	18	5.154	1.392.267
İZMİR	41	22	1.801	2.183.008
KAHRAMANMARAŞ	11	5	318	137.589
KARABÜK	6		52	55.906
KARAMAN	5		65	0
KARS	4		27	0
KASTAMONU	6		77	141.414
KAYSERİ	10	5	526	249.721
KIRIKKALE	6	3	33	62.124
KIRKLARELİ	4		235	186.360
KIRŞEHİR	1	1	25	124.620
KİLİS	5		373	193.292
KOCAELİ	19	7	925	1.558.722
KONYA	17	6	69	366.797
KÜTAHYA	5	3	152	82.829
MALATYA	13	8	40	197.250
MANİSA	9	4	629	227.913
MARDİN	3		249	349.768
MERSİN	17	13	68	1.201.074
MUĞLA	6	152	152	2.532.802
MUŞ	3		77	14.351
NEVŞEHİR	3		48	54.330
NİĞDE	5		172	47.224
ORDU	11		344	359.599
OSMANİYE	7		397	337.131
RİZE	3	2	110	264.670
SAKARYA	5	3	350	1.337.523
SAMSUN	16	5	667	248.438
SİİRT	1	1	25	0
SİNOP	6		306	13.206
SİVAS	6		86	275.082
ŞANLIURFA	9	4	348	449.398
ŞIRNAK	1		0	214.923*
TEKİRDAĞ	10	4	966	3.384.130
TOKAT	9		152	259.560
TRABZON	16	9	1.750	1.664.102
TUNCELİ	3		35	0
UŞAK	5		506	7.891
VAN	8	4	267	21.857
YALOVA	4	1	180	532.749
YOZGAT	3		23	13.262
ZONGULDAK	6	3	391	614.820
TOPLAM	900		33.476	36.142.451

* Jandarma tarafından tutulan Denetim Tutanağına istinaden idari para cezası uygulanmıştır.